

VAN EEN KABBELEND BEEKJE NAAR EEN BRUISENDE WATERVAL?

Van een kabbelend beekje naar een bruisende waterval?

Evaluatie invoering Wet medezeggenschap op scholen

Frederik Smit
Sanne Elfering

November 2007

De particuliere prijs van deze uitgave € 10,-
Deze uitgave is te bestellen bij het ITS, 024 - 365 35 00.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Smit, Frederik, Sanne Elfering. / Van een kabbelend beekje naar een bruisende waterval?
Evaluatie invoering Wet medezeggenschap op scholen – Nijmegen: ITS – Radboud
Universiteit Nijmegen
ISBN 978 – 90 - 5554 - 328 - 1
NUR 840

Project: 2007.344

© 2007 ITS – Radboud Universiteit Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden
verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan
ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming
van het ITS van de Stichting Katholieke Universiteit te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other
means without written permission from the publisher.

Voorwoord

De Wet medezeggenschap op scholen (WMS) is in januari 2007 van kracht geworden. De wet heeft zijn werking in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en de expertisecentra. Deze onderwijssectoren krijgen met de invoering van de WMS een eigen wettelijk kader voor medezeggenschap.

Op verzoek van de Projectgroep WMS heeft het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen de invoering van de Wet medezeggenschap op scholen in kaart gebracht. Van dit onderzoek wordt hier verslag gedaan. Het onderzoek startte april 2007 en is afgesloten in oktober 2007.

Het onderzoek is uitgevoerd binnen het thema Organisatie van het onderwijs van het ITS door Frederik Smit en Sanne Elfering. De analyses van het eerste deel van het onderzoek zijn uitgevoerd door Roderick Sluiter.

De onderzoekers stellen er prijs op te verklaren dat zij op een zeer constructieve wijze bij opzet en rapportage begeleid zijn door een commissie vanuit de Projectgroep WMS bestaande uit:

- Rob de Koning, projectleider Projectgroep WMS;
- Janny Arends, lid Projectgroep WMS;
- Loulène Boersma, lid Projectgroep WMS;
- Johan Bokdam, lid Projectgroep WMS (tot en met mei 2007);
- Petra Smolders, lid Projectgroep WMS (vanaf juni 2007).

Een speciaal woord van dank geldt de schoolbesturen, schoolleiders, voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden van scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra die aan het onderzoek hebben meegewerkt.

ITS - Radboud Universiteit Nijmegen, oktober 2007

dr. J.W. Winkels
directeur

Inhoudsopgave

Voorwoord	v
1 Managementsamenvatting	1
2 Achtergronden van het onderzoek	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Achtergronden	7
2.2.1 Krachtenveld rond functioneren medezeggenschap	7
2.2.2 Invoering Wet medezeggenschap op scholen	10
2.2.3 Medezeggenschapsstatuut en – reglement(en)	11
2.2.4 Projectgroep WMS	12
2.2.5 Optimaal functioneren medezeggenschap	13
3 Onderzoeksopzet en -uitvoering	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Aanleiding en doel van het onderzoek	15
3.3 Centrale vraagstelling	16
3.4 Onderzoeksopzet en -uitvoering	17
3.5 Verdere opbouw van het rapport	21
4 Voorstellen statuut en reglementen van bestuur aan (G)MR	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Voorleggen van statuut en reglement(en) aan (G)MR vóór 1 mei 2007	23
4.3 Betrokkenen bij totstandkoming statuut en reglementen	24
4.4 Redenen waarom geen statuut en reglement(en) zijn voorgelegd	25
4.5 Inschatting aantal maanden waarbinnen voorstellen aan (G)MR worden voorgelegd en mee instemt	27
4.6 Instemming (G)MR	27
4.7 Redenen geen instemming (G)MR	28
4.8 Gevolgen invoering WMS	28
4.9 Ervaren knelpunten invoering WMS	30
4.10 Functioneren Projectgroep WMS	30
4.11 Contact tussen schoolbestuur en Projectgroep WMS	34
4.12 Voorlichting van Projectgroep WMS	36
4.13 Samenvattend	36

5 Reactie medezeggenschapsraden op voorstellen van bestuur	39
5.1 Inleiding	39
5.2 Voorgelegde statuut en reglement(en) aan (G)MR	39
5.3 Betrokkenheid bij totstandkoming en beoordeling van statuut en reglementen	40
5.4 Redenen waarom geen statuut en reglement(en) zijn voorgelegd	42
5.5 Tijdpad waarbinnen voorstellen aan (G)MR worden voorgelegd	43
5.6 Betrokkenen bij beoordeling van voorgestelde statuut en reglement(en)	44
5.7 Instemming (G)MR met voorgestelde statuut en reglement(en)	45
5.8 Gevolgen invoering WMS	46
5.9 Ervaren knelpunten invoering WMS	48
5.10 Functioneren Projectgroep WMS	49
5.11 Continuïteit dienstverlening Projectgroep WMS	51
5.12 Samenvattend	53
6 Samenvatting	55
6.1 Inleiding	55
6.2 Aanleiding en onderzoeksvragen	55
6.3 Resultaten	56
6.3 Conclusies en aanbevelingen	58
Bijlagen	63
Bijlage 1 – Geraadpleegde literatuur	65
Bijlage 2 – Tabel hoofdstuk 3	69
Bijlage 3 – Tabellen naar achtergrondvariabelen hoofdstuk 4	71
Bijlage 4 – Antwoorden open vragen hoofdstuk 4	73
Bijlage 5 – Antwoorden open vragen hoofdstuk 5	77

1 Managementsamenvatting

Op verzoek van de Projectgroep WMS heeft het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen de invoering van de Wet medezeggenschap op scholen (WMS) in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra in kaart gebracht. Van dit onderzoek wordt hier verslag gedaan. Het onderzoek startte in april 2007 en is in oktober 2007 afgesloten.

Aanleiding voor het onderzoek vormt het van kracht worden van een nieuwe wet voor de medezeggenschap op scholen. De wet kent voor het overgrote deel van de scholen twee belangrijke momenten en deze gaan over het opstellen van een medezeggenschapsstatuut en medezeggenschapsreglement(en). Het eerste moment is 1 mei 2007. Uiterlijk die datum moet een schoolbestuur een voorstel voor een statuut en reglement(en) aan de (G)MR voorleggen. De inhoud van deze documenten is in belangrijke mate vastgelegd in de wet. Op basis van de wet heeft de projectgroep WMS modelstatuten en -reglementen ontwikkeld, die men op een eenvoudige wijze kan over nemen. Het tweede moment valt op 1 september 2007. Medezeggenschapsraden moeten dan aan het bestuur hun instemming met de voorgestelde statuten en reglementen hebben gegeven.

Het onderzoek bestaat uit verschillen onderdelen: (1) een documentenanalyse en oriënterende gesprekken met leden van de Projectgroep WMS en Ministerie OCW; (2) websurveys onder in totaal 1.470 schoolbesturen en schoolleiders en bij in totaal 1.997 voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra; (3) beschrijving van de medezeggenschapspraktijken.

De besturen, managers en (G)MR'en waarvan we de gegevens hebben verzameld, waren bereid binnen een paar maanden (soms) twee keer aan het onderzoek mee te werken. Ze waren de eersten die een statuut en nieuwe reglementen hebben opgesteld. Ze vormen naar verwachting een 'kopgroep' in het onderwijs wat betreft de invoering van de WMS. Daardoor is het mogelijk dat de onderzoeksresultaten een te positief beeld geven van hoe het momenteel met de implementatie van de WMS in het onderwijs is gesteld.

Het onderzoek wil een antwoord geven op een aantal vragen waar hierna summier op wordt ingegaan.

Onderzoeksvraag 1: In welke mate voldoen de schoolbesturen aan hun verplichting om vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) te hebben voorgelegd aan de (G)MR?

Een ruime meerderheid (67%) van de bestuursleden/schoolleiders geeft aan dat er is voldaan aan de verplichting om vóór 1 mei 2007 een statuut voor te leggen aan de (G)MR. Aan de verplichting om (een) reglement(en) voor te leggen aan de (G)MR is in iets sterkere mate voldaan: 70% van de bestuursleden/schoolleiders geeft aan dat deze is(zijn) voorgelegd aan de (G)MR. Hierbij zijn nauwelijks verschillen tussen de verschillende schooltypen te vinden. Een zorgpunt is dat een derde van de schoolbesturen zich niet aan de verplichting heeft gehouden om vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) voor te leggen aan de (G)MR. Bij de tweede meting in september 2007 constateert 72% van de (G)MR-leden dat het bestuur vóór 1 september 2007 een statuut heeft voorgelegd en 81% meldt reglementen te hebben ontvangen.

Onderzoeksvraag 2: In welke mate is gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS?

De overgrote meerderheid (82%) van de besturen heeft de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS helemaal overgenomen en toegespitst op eigen situatie. Bijna een tiende (8%) van de bestuurders heeft de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS als inspiratie gebruikt. Een klein aantal besturen (3%) heeft een (iets) andere aanpak gehanteerd: de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS zijn kritisch bekeken, vergeleken met het oude reglement, grotendeels overgenomen en op onderdelen aangepast aan de plaatselijke situatie (zoals de omvang van de organisatie). De helft van de (G)MR-leden heeft gebruik gemaakt van de tools en handvatten die de projectgroep WMS heeft opgesteld. In het voortgezet onderwijs en bij expertisecentra maakt men vaker gebruik van aangeleverde materialen dan in het primair onderwijs.

Onderzoeksvraag 3: In welke mate is gebruik gemaakt van voorbeelden van anderen?

Besturen die andere organisaties hebben ingeschakeld, hebben zich over het algemeen (84%) gewend tot besturenorganisaties. Bijna een vijfde van de besturen heeft geput uit handreikingen en voorbeelden van vakbonden (19%) en organisaties van schoolleiders (19%). Iets minder vaak (14%) heeft men handreikingen en voorbeelden van ouderorganisaties en de leerlingenorganisatie (5%) gehanteerd. Bijna alle schoolbesturen hebben handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep gebruikt, omdat vrijwel alle organisaties de statuten en reglementen van de Projectgroep WMS hebben overgenomen en op hun eigen website gezet of er naar hebben verwezen.

Onderzoeksvraag 4: Is er bij de ontwikkeling van een statuut en reglement(en) overleg geweest met de betrokken partijen (personeel, ouders, leerlingen) en/of (G)MR'en?

Op bijna driekwart (71%) van de scholen is de gehele (G)MR betrokken geweest bij de totstandkoming van nieuwe regels met betrekking tot de medezeggenschap. Op 13% van de scholen heeft de personeelsgeleding van de (G)MR een rol gespeeld in het overleg. De oudergeleding is door bijna een tiende van de besturen gehoord. Van de besturen heeft 36 procent nog anderen gehoord, bijvoorbeeld: klankbordgroep van ouders en personeel, ouderraden, leerlingenraden, schoolteam, (bovenschools) management(team), algemeen directeur, schooldirecteuren, directieberaad, Ministerie OCW, gemeentebestuur, koepelorganisaties, (adviseurs van) besturenorganisaties, vakorganisaties, ouderorganisaties, leerlingenorganisatie, ondersteuningsinstellingen, administratiekantoren, beleidsmedewerkers stafbureau, projectgroep voorbereiding van bestuurlijke fusie, schooladviesraad, coördinator samenwerkingsverband, cursusleider scholingstraject MR, hoofd P&O, extern juridische adviseurs en onderwijsadviseurs. Bijna een tiende (9%) van de besturen heeft geen overleg met anderen gevoerd over de totstandkoming van statuut en reglementen.

Onderzoeksvraag 5: In welke mate stemmen (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraden in met de door de besturen voorgelegde voorstellen?

Volgens de schoolbesturen/schoolleiders heeft meer dan de helft (57%) van de (G)MR'en vóór 1 september 2007 ingestemd met het voorgestelde medezeggenschapsstatuut en reglement(en). In het voortgezet onderwijs en bij de expertisecentra (iets) vaker dan in het primair onderwijs. Van de (G)MR'en heeft 43% dus (nog) niet ingestemd met voorgelegde statuut en reglement(en). Er is dus nog veel werk aan de winkel.

Onderzoeksvraag 6: Op welke wijze en in welke mate hebben (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraden in verband met het verlenen van instemming overleg gevoerd hebben met de afzonderlijke geledingen van personeel, ouders, leerlingen?

Op (bijna) alle scholen is overleg gevoerd over de beoordeling van het voorgestelde statuut en reglement(en). Tweederde (66%) van de (G)MR'en heeft intern en veelal in samenspraak met andere (G)MR'en onder een bestuur een oordeel gevormd over het voorgelegde statuut en reglement(en). De personeelsgeleding (G)MR en de oudergeleding (G)MR zijn op minder dan een vijfde van de scholen afzonderlijk betrokken geweest bij het overleg. De leerlingengeleding (G)MR is op bijna een tiende van de scholen gehoord. Van de (G)MR'en stelt 14% andere betrokkenen te hebben ingeschakeld, zoals de achterban van de (G)MR en (beleids)adviseurs van onderwijsorganisaties. Deze lage percentages maken duidelijk dat de medezeggenschap door de betrokkenen als een gezamenlijke activiteit wordt gezien.

Conclusies

1. De invoering van de WMS is door bijna driekwart van de besturen en (G)MR'en loyaal ter hand genomen om de structuur van de medezeggenschap in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra te bespreken en vast te stellen. De totstandkoming en vaststelling van een statuut en reglement(en) is doorgaans een intensief samenspel geweest tussen bestuur, (G)MR en schoolleiding. Schoolbesturen en schoolleiding hebben (G)MR'en aangesproken als coproducten van hun beleid, waardoor er een breed draagvlak is ontstaan voor de nieuwe inspraakstructuur op scholen.
2. De invoering van de WMS heeft een 'zachte landing' gemaakt in onderwijs, omdat de wet tegemoet komt aan de wens om op basis van een nieuwe filosofie en op een moderne manier de medezeggenschap vorm te geven.
3. De invoering van de WMS heeft de medezeggenschap bij besturen nadrukkelijker op de agenda gezet.
4. De WMS heeft besturen, schoolleiders en inspraakorganen gestimuleerd om de (gewenste) inspraak binnen de eigen onderwijsinstelling tegen het licht te houden.
5. Bij de meeste onderwijsinstellingen hebben (G)MR'en de uitdaging opgepakt om serieus te onderzoeken welke mogelijkheden de WMS biedt om in onderling overleg zelf invulling te geven aan de gewenste medezeggenschapsstructuur, passend bij de lokale situatie. Men heeft er de tijd voor genomen om elkaars standpunten te leren kennen als (sparring)partners bij de medezeggenschap.
6. Het beoordelen van statuut en reglement(en) is op scholen als een gezamenlijke activiteit van personeel, ouders en leerlingen beschouwd.
7. Besturen en (G)MR-leden hebben bij de invoering WMS met name knelpunten ervaren wat betreft de tijdsdruk waarbinnen het statuut en de reglementen moesten worden vastgesteld en de weerstand tegen verandering binnen de organisatie.
8. Een zorgpunt is dat een derde van de schoolbesturen zich niet aan de letterlijke verplichting heeft gehouden om vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) voor te leggen aan de (G)MR.
9. Onderwijsinstellingen hebben meer tijd nodig om tot een definitieve vaststelling van het statuut en reglement(en) te komen dan in de wet is voorzien, omdat men meer zicht wil hebben op de vele keuzemogelijkheden die de wet biedt wat betreft de inrichting van de medezeggenschapsstructuur en de consequenties hiervan voor de verschillende geledingen.
10. De flexibele wijze waarop binnen de organisatie de medezeggenschapsstructuur wordt ingericht, heeft de belangstelling voor de medezeggenschap binnen schoolorganisaties duidelijk een nieuwe impuls gegeven.
11. De WMS lijkt in vergelijking met de WMO 1992 meer garanties te bieden voor informatieverstrekking van het schoolbestuur aan de (G)MR.

12. De invoering van de WMS heeft de positie van de personeels- en oudergeleding bij de medezeggenschap versterkt.
13. De positie van leerlingen in het voortgezet onderwijs als afnemers van het 'product' onderwijs is er door de invoering van de WMS enigszins op vooruit gegaan, in vergelijking met hun positie onder de vigore van de WMO 1992. Al is de optimale situatie nog niet bereikt.
14. De Projectgroep WMS geniet grote bekendheid in het onderwijsveld en heeft een (zeer) belangrijke rol gespeeld bij de invoering van de WMS.
15. Ruim een kwart van de (G)MR-leden en ruim een tiende van de besturen heeft in de toekomst behoefte aan voorlichting van de Projectgroep WMS in verband met het functioneren van de inspraak.
16. De gewenste voorlichting van de Projectgroep WMS omvat een breed spectrum aan onderwerpen met als doel de kansen en mogelijkheden die de wet biedt te concretiseren.
17. De invoering van de WMS lijkt voor (G)MR'en een groei- en ontwikkelingsproces in te luiden om op basis van gelijkwaardigheid het bestuursbeleid mee vorm te geven. Het overleg tussen bestuur, management, (G)MR en achterban over medezeggenschap heeft zich op een groot aantal scholen ontwikkeld van een kabbelend beekje in een bruisende waterval.
18. Voorafgaande aan de invoering van de WMS speelden (G)MR'en een (zeer) beperkte rol bij de kwantitatieve en kwalitatieve veranderingen in het onderwijs, omdat ze niet alleen over te weinig bevoegdheden, maar ook over te weinig vaardigheden beschikten om slagvaardig te kunnen participeren in de besluitvorming. Verdere professionalisering van inspraakorganen en imago versterking richting besturen en management is noodzakelijk om een rol te kunnen spelen bij de borging van de kwaliteit van het beleid.

Aanbevelingen

Voorstellen voor vervolgonderzoek om de vinger aan de pols te houden wat betreft de kwaliteit van de medezeggenschap en inzicht te krijgen in:

1. *De inhoud van de medezeggenschapsstatuten en -reglementen.* Hoe zien ze eruit? Voldoen ze aan de gestelde wetgeving? Is het een verbetering of juist een verarming voor de positie van de (geledingen van de) GMR en de MR doordat bijvoorbeeld instemmingsbevoegdheden zijn omgezet in adviesbevoegdheden?
2. *Profiel van 'koplopers' en 'achterblijvers'.* Welke verschillen zijn er tussen de scholen die tot de kopgroep van de medezeggenschap en tot de achterblijvers behoren? Waar hangen deze verschillen mee samen? Hoe kunnen achterblijvers gestimuleerd worden de kansen en mogelijkheden die de WMS biedt beter te benutten? Hoe kunnen onderwijsinstellingen door uitwisseling van ervaringen van elkaar leren? Welke rol kan de Projectgroep WMS hierbij spelen?

3. *Keuze voor gezamenlijkheid én versterking eigenstandigheid.* Onder welke condities functioneert de gezamenlijke medezeggenschap van personeel, ouders/leerlingen en de versterking van de eigenstandigheid van de geledingen optimaal?
4. *Benutting ruimte voor flexibiliteit.* In welke mate benutten onderwijsinstellingen de ruimte voor flexibiliteit op het gebied van overdracht en omzetting van bevoegdheden en in de wijze waarop binnen de organisatie de medezeggenschapsstructuur wordt ingericht? Wat zijn de resultaten?
5. *Versterking informatieverstrekking aan (G)MR en initiatiefrecht van (G)MR.* Onder welke condities wordt de (G)MR optimaal geïnformeerd waardoor men beleidsprocessen beter kan volgen en controleren? Maakt de (G)MR optimaal gebruik van het recht om voorstellen te doen en standpunten kenbaar te maken?
6. *Versterking rechtsbescherming en rechtszekerheid van de (G)MR.* Biedt de geschillenbeslechting via de landelijke geschillencommissie en bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam voldoende rechtsbescherming en rechtszekerheid aan medezeggenschapsorganen? Wat zijn de ervaringen?
7. *Medezeggenschap in internationaal perspectief.* Welke verschillen (in opzet en mate van professionalisering) zijn er tussen Nederland en andere landen wat betreft de medezeggenschap in het onderwijs? Wat kan Nederland hiervan leren?

2 Achtergronden van het onderzoek

2.1 Inleiding

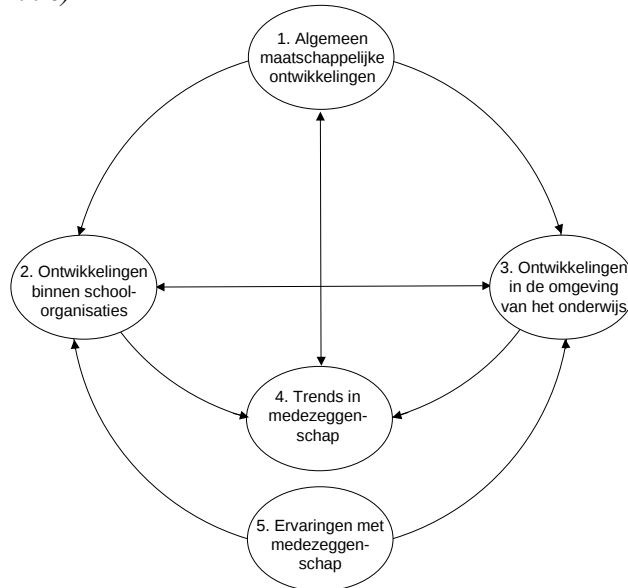
In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek dat gericht is op de evaluatie van de invoering van de WMS. In paragraaf 2.2 geven we een beschrijving van de achtergronden en schetsen we een globaal analysekader. In paragraaf 2.3 vatten we het hoofdstuk samen.

2.2 Achtergronden

2.2.1 Krachtenveld rond functioneren medezeggenschap

Trends in medezeggenschap volgen de ontwikkelingen in de samenleving, ontwikkelingen binnen de scholen en ontwikkelingen in de omgeving van het onderwijs. Zie Figuur 2.1.

Figuur 2.1 – Maatschappelijke krachten rond medezeggenschap (Wissema, Bouts & Rutgers, 1996)

1. Algemeen maatschappelijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen in de samenleving als secularisatie, uiteenvallen van gezinnen, andere omgangsvormen in leefeenheden en de komst van nieuwe bevolkingsgroepen hebben er toe geleid dat de culturele, godsdienstige en levensbeschouwelijke diversiteit van de West-Europese samenlevingen is toegenomen. Meer buitenshuis werkende moeders en het toegenomen aantal eenoudergezinnen zorgen ervoor dat scholen steeds meer gaan functioneren binnen interorganisatorische netwerken van welzijnsinstellingen, clusters van scholen, en vormen van voor- en naschoolse opvang. De laatste decennia zijn ouders en school verder in toenemende mate verweven geraakt. Tenslotte wordt niet alleen het gezin, maar ook de school een opvoedende taak toebedacht (Smit, Driessen & Doesborgh 2004).

2. Ontwikkelingen binnen schoolorganisaties

Belangrijke ontwikkelingen binnen schoolorganisaties zijn: innovatie, schaalvergroting, autonomievergroting en vermaatschappelijking. Er is een grotere afstand gekomen tussen de top, de bovenschoolse leiding en de rest van de school c.q. scholen. Schoolbesturen hebben meer eigen beleidsruimte en de zakelijke verantwoordelijkheden zijn toegenomen. De besluitvorming ten aanzien van de onderwijsaangelegenheden wordt steeds vaker onttrokken aan het niveau van de individuele school. Besluiten komen meer en meer bovenschoolse tot stand. Het management is doorgaans gemachtigd om namens en onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag op te treden en het overleg te voeren met de GMR. Van het bestuur en het management wordt steeds meer verwacht verantwoording af te leggen richting inspectie, OCW, maar ook naar ouders en lokale gemeenschap over besteding van middelen en de geleverde prestaties. ‘Goed besturen’ houdt in dat verantwoording wordt afgelegd aan direct belanghebbenden zoals personeel, ouders en in het voortgezet onderwijs ook leerlingen in de (G)MR (Brekelmans, Van Elderen & Limper, 2004; Brekelmans, Goetheer & Van Schoonhoven, 2006; Brekelmans, 2006; Huisman, 2007; Onderwijsraad, 2004, 2006a; Zoontjens e.a. 2006; Zoontjens, 2006a, 2007a).

3. Ontwikkelingen in de omgeving van het onderwijs

Er is meer aandacht gekomen voor het belang van sociale cohesie in de samenleving en de rol van burgers bij de lokale gemeenschap. Participatie van ouders op school en in het bestuur vormt voor hun kinderen een voorbeeld van actief burgerschap. Met name ouders in het basisonderwijs voelen zich mededeskundigen en kunnen als gevolg daarvan in hun ogen dan ook makkelijk naast leraren staan (Vogels, 2002). Cultuurverschillen tussen gezin en school, gebrek aan samenwerking of conflictueuze relaties gelden als potentiële risicofactoren voor de medezeggenschap. De sterk op de midden- en hogere sociaal-economische milieus gerichte opvattingen van scholen over de gewenste ouderlijke betrokkenheid, kunnen de communicatie, betrokkenheid en participatie van ouders in de weg staan (Onderwijsraad, 2006b; Smit e.a., 2005; Smit e.a., 2007a; Smit, 2007b).

4. Trends in medezeggenschap

Autonomievergroting, deregulering en partnerschap leiden tot een andere verdeling van de verantwoordelijkheid tussen de verschillende partijen: personeel, ouders en leerlingen (voortgezet onderwijs). Daar waar scholen en besturen een grotere mate van autonomie toebedeeld krijgen, dienen de medezeggenschapsverhoudingen daarop adequaat aan te sluiten, opdat personeel, ouders en leerlingen optimaal voor hun belangen kunnen opkomen. Internationaal wordt steeds vaker het begrip ‘partnerschap’ gehanteerd als een bruikbaar concept om betekenisvolle samenwerkingsrelaties – waaronder medezeggenschapsrelaties - tussen scholen, ouders en de lokale gemeenschap vorm te geven. Partnerschap is dan op te vatten als een proces waarin de betrokkenen er op uit zijn elkaar wederzijds te ondersteunen en waarin ze proberen hun bijdrage zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen, met als doel de kwaliteit van het onderwijs c.q. het bestuursbeleid te bevorderen. De wenselijkheid om personeel, ouders, leerlingen en ook de gemeenschap meer actief te betrekken bij het bestuur, beheer en beleid van scholen en aan hen verantwoording af te leggen neemt wereldwijd toe (Vermeulen & Smit, 1998; Smit & Driessen, 2006; Smit e.a., 2007a; Smit e.a., 2007b; Zoontjens, 2006b, 2007b).

5. Ervaringen met medezeggenschap

Medezeggenschap vormt een onderdeel van de formele borging van invloed van belanghebbenden: personeel, ouders en leerlingen. Beginselen van ‘goede medezeggenschap’ concentreren zich op het vermijden van misbruik van bevoegdheid en het verantwoording afleggen over het gevoerde medezeggenschapsbeleid aan de kiezers van de (G)MR. Het niet optimaal functioneren van inspraakorganen wordt veroorzaakt door een combinatie van factoren: onduidelijkheden in taakstelling en bevoegdheden, rekruteringsproblemen bij het vinden van personeel, ouders en leerlingen, gebrek aan (scholings)faciliteiten, onduidelijke rol van het management en de dominante positie van de personeelsgeleding in raden en bestuurlijk wanbeleid (Huisman, 2007; Karsten e.a., 2006; Onderwijsraad 2006b).

De versterking van inspraakorganen is noodzakelijk voor een gezond tegenwicht ten opzichte van de toenemende beleidsvrijheid van bevoegd gezag en management (Boersma, 2007). Het blijft echter gaan om medezeggenschap. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid en de daarbij behorende eindverantwoordelijkheid is voorbehouden aan het bevoegd gezag en voor zover het bevoegd gezag taken en bevoegdheden heeft gemandateerd aan het management (Brekelmans, 2006). Schoolbesturen zouden veel meer moeten gaan investeren in (G)MR-trainingen en teambuildingsdagen, omdat de opbrengst bestaat uit binding, motivatie, ambitie, vitaliteit, trots, een positief (G)MR-imago én een (G)MR als een sterke partner voor het schoolbestuur (Smit & Van Kuijk, 2004; Van Vree, 2006). Onderzoek van Van der Boom, Uwland & Siegert (2007) bevestigt het beeld dat (G)MR'en een weinig prominente rol spelen bij de beleidsbepaling in onderwijsinstellingen, zoals bij de invoering van de lumpsum in het primair onderwijs. Verdere professio-

nalisering van de (G)MR en imagoversterking richting besturen en directeuren wordt volgens hen ook noodzakelijk geacht.

2.2.2 Invoering Wet medezeggenschap op scholen

Invoering Wet medezeggenschap op scholen

De Wet medezeggenschap op scholen (WMS) is op 1 januari 2007 ingegaan en biedt scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra mogelijkheden om de medezeggenschap op een moderne wijze vorm te geven. Scholen staan voor de uitdaging om condities te creëren om personeel, ouders en leerling meer te betrekken bij beleidsontwikkeling. De WMS biedt ruimte de inspraak op een manier in te richten die past bij de lokale situatie en de taakopvatting van de medezeggenschapsraden. Sinds januari 2007 gelden de bevoegdheden zoals omschreven in de WMS. Aan een school, een centrale dienst en een regionaal expertisecentrum is een medezeggenschapsraad verbonden (artikel 3. lid 1, WMS). Het schoolbestuur met meer dan één school onder beheer stelt een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR) in met wettelijk vastgelegde bevoegdheden (artikel 4, lid 1, WMS). De leden van de GMR worden gekozen door de leden van de afzonderlijke MR'en.

Overgang naar een nieuwe medezeggenschapsstructuur

Binnen 4 maanden na de inwerkingtreding van de WMS legt het bevoegd gezag een voorstel van reglement(en) en van het medezeggenschapsstatuut voor aan de (G)MR. De (G)MR spreekt zich binnen 4 maanden uit over de voorstellen (artikel 41, WMS). Scholen staan voor de uitdaging om condities te creëren waarbij personeel, ouders en leerlingen (voortgezet onderwijs) meer mogelijkheden krijgen om betrokken te worden bij beleidsontwikkeling (Zoontjens, 2006a). Nieuwe inspraakorganen zoals de themaraad, deelraad en groepsmedezeggenschapsraad kunnen creativiteit en innovatie bevorderen (Smit, 2007). De WMS biedt ruimte voor inrichting van de medezeggenschap die het beste past bij de lokale situatie en de taakopvatting van de (G)MR. De (G)MR kan zich richten op het gehele belang van de school en/of gericht zijn op deelbelangen van personeelsleden, ouders en VO-leerlingen. De WMS biedt de mogelijkheid tot opsplitsing van het overleg tussen bestuur met de afzonderlijke geledingen van de (G)MR: personeel, ouders en VO-leerlingen. Nieuwe afspraken zijn noodzakelijk om duidelijkheid te scheppen. Voor succesvolle veranderingen zijn betrokkenheid en draagvlak nodig (Van Katwijk, 2006; Willemsen, 2006).

2.2.3 Medezeggenschapsstatuut en – reglement(en)

Medezeggenschapsstatuut

De ruimte die de WMS geeft op het punt van de toedeling van bevoegdheden en de inrichting van de medezeggenschapsstructuur, maakt het noodzakelijk dat het voor alle betrokkenen inzichtelijk is welke keuzes er zijn gemaakt. Daartoe heeft de WMS het instrument van het medezeggenschapsstatuut geïntroduceerd. De inrichting van de medezeggenschapsstructuur voor de schoolorganisatie moet worden beschreven in het medezeggenschapsstatuut. Het schoolbestuur stelt dit statuut tenminste eenmaal in de twee jaar vast (artikel 21, WMS). Daarin wordt de specifieke inrichting van de medezeggenschapsstructuur vastgelegd (artikel 20, WMS). Het bestuur stelt het slechts vast indien het voorstel de instemming van twee derden van het aantal leden van de (G)MR heeft verworven. Het medezeggenschapsstatuut geeft een beeld van het medezeggenschapsorganogram: schematisch overzicht van de organisatie van de medezeggenschapsstructuur.

Medezeggenschapsreglement

Het bevoegd gezag stelt een medezeggenschapsreglement vast voor de (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad voor zover het voorstel de instemming van twee derden van het aantal leden van de MR onderscheidenlijk van de (G)MR heeft verworven. In het reglement wordt in ieder geval geregeld (art. 23 WMS): het aantal leden van de medezeggenschapsraad; de aantallen ouders en leerlingen (voortgezet onderwijs) die zitting nemen in de raad; de wijze en organisatie van de verkiezingen van de leden van de medezeggenschapsraad; de zittingsduur van de leden van de medezeggenschapsraad; wie als gesprekspartner van de MR optreedt van de schoolleiding/bevoegd gezag; wijze waarop het bevoegd gezag informatie verschaft aan de medezeggenschapsraad; de termijnen binnen welke tot instemming of onthouding van instemming dient te worden besloten; de termijnen binnen welke advies dient te worden uitgebracht (indien ook van toepassing als bevoegdheden zijn overgedragen aan themaraden en/of deelraden); in welke gevallen en op welke wijze de medezeggenschapsraad alle bij de school betrokkenen betreft bij de werkzaamheden van de medezeggenschapsraad; in welke gevallen geheimhouding wordt betracht; de procedure voor de beslechting van die geschillen tussen het bevoegd gezag en de medezeggenschapsraad waarvoor deze wet niet in een geschillenregeling voorziet.

Als (een geleding van) de medezeggenschapsraad een aan een geleding of de raad toekomende adviesbevoegdheid wenst om te zetten in een instemmingsbevoegdheid (vice versa) of een toekomende bevoegdheid wenst over te dragen aan de medezeggenschapsraad, wordt die omzetting respectievelijk die overdracht in het reglement geregeld. In het reglement kan voorts worden geregeld (artikel 24, lid 4 WMS) dat het bevoegd gezag besluiten neemt met betrekking tot nader in het reglement te omschrijven aangelegenheden die niet reeds in de wet worden genoemd, instemming dan wel advies behoeven.

Eén en ander vraagt een zorgvuldige voorbereiding en dit kost tijd. De WMS gaat er vanuit dat vóór 1 mei 2007 - een voorstel voor een medezeggenschapsreglement aan de MR, en – indien van toepassing – een voorstel voor een reglement wordt voorgelegd aan de GMR. Een MR en/of GMR moet (en) vóór 1 september 2007 met tweederde van het aantal leden met de voorstellen instemmen.

2.2.4 Projectgroep WMS

De gezamenlijke organisaties van ouders, leerlingen, vakbonden, directies en besturen in het veld van het primair, voortgezet onderwijs en de expertisecentra hebben een Projectgroep in het leven geroepen, die concrete handreikingen voor het maken van verantwoorde reglementen en statuten biedt aan alle betrokkenen. Die handreikingen worden onder meer verspreid via een eigen internetsite www.infowms.nl. De site bevat interactieve elementen voor het opstellen van statuten en reglementen. Zie Schema 2.2 Boven- dien wordt via deze site voorlichting gegeven en voorlichtingsactiviteiten georganiseerd.

*Schema 2.2 – Door projectgroep aangereikte statuten en reglementen**

	statuut	reglement
bestuur met één school	statuut PO	MR reglement PO
	statuut VO	MR reglement VO
	statuut SO	MR reglement SO
	statuut VSO	MR reglement VSO
bestuur met meerdere scholen	statuut PO	GMR reglement PO
	statuut VO	GMR reglement VO
	statuut expertisecentra	GMR reglement SO
		GMR reglement VSO
overig		MR reglement Centrale Dienst
		MR reglement voor een Regionaal Expertise Centrum
		Deelraad reglement PO
		Deelraad reglement VO
		Deelraad reglement SO
		Deelraad reglement VSO

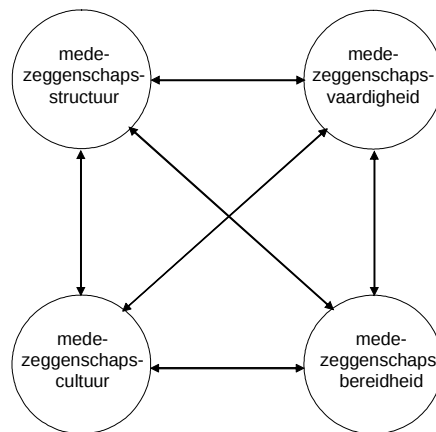
* Peildatum oktober 2007

2.2.5 Optimaal functioneren medezeggenschap

Wissema, Bouts & Rutgers (1996) onderscheiden de volgende voorwaarden voor het optimaal functioneren van medezeggenschap:

- de mate waarin afspraken, procedures, overlegstructuren en verantwoordelijkheden duidelijk zijn (*medezeggenschapsstructuur*);
- de mate waarin betrokkenen bereid zijn het proces van medezeggenschap gezamenlijk aan te gaan (*medezeggenschapsbereidheid*);
- de vaardigheid waarmee de betrokkenen met elkaar omgaan in het kader van de medezeggenschap (*medezeggenschapsvaardigheid*);
- de wijze waarop betrokkenen met elkaar omgaan in het kader van de medezeggenschap (*medezeggenschapscultuur*). Zie Figuur 2.3.

Figuur 2.3 – Voorwaarden optimaal functioneren medezeggenschap

De medezeggenschapsstructuur is van grote invloed op de medezeggenschapsbereidheid en de medezeggenschapscultuur (Smit e.a., 1997; Smit & Van Kuijk, 2004; Smit, 2006b). Wetgeving is een instrument om met name de structuur te beïnvloeden. Van zo'n structuur moeten professionals, ouders en leerlingen kunnen zeggen: 'daarin voel ik mij thuis' (vgl. Kortmann, 2001). Minstens zo belangrijk voor het optimaal functioneren van de WMS zijn de overige garanties. De houding van het bestuur en met name de directie ten aanzien van de medezeggenschap, de cultuur op een school om de medezeggenschap (gezamenlijk) vorm te geven en de kennis/vaardigheden van (G)MR-leden ten aanzien van het mede vorm geven van het beleid, bepalen in hoge mate het functioneren van inspraakorganen. Deze aspecten zijn door de overheid hoogstens indirect te beïnvloeden

(Smit e.a., 2006a; Van Kesteren, 2006; Van Katwijk, 2006; Zoontjens, 2006c; Mertens, 2007).

In de volgende hoofdstuk wordt de onderzoeksopzet en –uitvoering van het onderzoek beschreven.

3 Onderzoeksopzet en -uitvoering

3.1 Inleiding

Paragraaf 3.2 geeft een beschrijving van de aanleiding en het doel van het onderzoek. In paragraaf 3.3 komt de centrale vraagstelling aan de orde. In paragraaf 3.4 bespreken we de onderzoeksopzet en -uitvoering. Ten slotte wordt in paragraaf 3.5 de verdere opbouw van het rapport beschreven.

3.2 Aanleiding en doel van het onderzoek

De Wet medezeggenschap op scholen (WMS) is in januari 2007 van kracht geworden. De wet heeft zijn werking in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en de expertisecentra. Deze onderwijssectoren behouden met de invoering van de WMS een eigen wettelijk kader voor medezeggenschap (Brekelmans, 2006; Brekelmans e.a., 2004, 2006).

De WMS heeft de volgende centrale uitgangspunten (Boersma, 2006a; Cluitmans-Souren, 2006):

- *Gezamenlijkheid*. Medezeggenschap blijft een zaak van personeel, ouders en leerlingen (in het voortgezet onderwijs) gezamenlijk, omdat dit past bij de specifieke pedagogische functie van scholen in de leerplichtige fase van leerlingen.
- *Versterking eigenstandigheid medezeggenschap*. Eigenstandigheid wil binnen de context van de WMS zeggen een versterking van de posities van leerlingen, ouders en personeel. Dit als tegenwicht ten opzichte van de toenemende beleidsvrijheid van het bestuur en management.
- *Ruimte en flexibiliteit*. De bevoegdheden en het recht op informatie van personeel, ouders en leerlingen worden gewaarborgd in de nieuwe wet. Daarnaast is er ruimte voor flexibiliteit op het gebied van overdracht en omzetting van bevoegdheden (bijvoorbeeld via een deel- of themaraad) om in te kunnen spelen op de wensen van betrokkenen binnen de onderwijsinstelling en in de wijze waarop binnen de organisatie de medezeggenschapsstructuur wordt ingericht.
- *Versterking informatieverstrekking MR*. De WMS verplicht het bevoegd gezag de MR jaarlijks informatie te verstrekken over het te voeren beleid. Dit betekent dat de MR beleidsprocessen beter kan volgen en controleren.

- *Verplichte gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.* Dit geldt voor elk bevoegd gezag met meer dan één school onder beheer. De verplichte GMR heeft een eigen taak, positie en wettelijk toegekende bevoegdheden. Daarnaast treedt in de WMS de GMR op indien het gaat om aangelegenheden die alle scholen of de meerderheid van de scholen aangaan.
- *Initiatiefrecht en maatwerk.* Het initiatiefrecht van de (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad wordt versterkt zodat gebruik kan worden gemaakt van de ruimte die de WMS biedt om af te wijken van de bevoegdheden en/of de inrichtingsstructuur.
- *Landelijke geschillencommissie.* Er wordt één landelijke geschillencommissie medezeggenschap ingesteld. Een jaar na inwerkingtreding van de WMS dragen de huidige geschillencommissies, de onder hen berustende dossiers over aan de nieuwe landelijke commissie voor geschillen.

De wet kent voor de scholen twee momenten waarop bepaalde zaken gerealiseerd dienen te zijn wat betreft het medezeggenschapsstatuut en de medezeggenschapsreglementen (artikel 41, WMS):

- Uiterlijk 1 mei 2007 moet het schoolbestuur een voorstel voor het medezeggenschapsstatuut en medezeggenschapsreglement(en) aan de (G)MR voorleggen.
- Vóór 1 september 2007 moeten (G)MR'en aan het bestuur hun instemming met voorgestelde statuut en reglement(en) hebben uitgesproken.

Uit het 'dwingende' karakter van de invoeringsdata (1 mei en 1 september 2007) van de WMS kan worden opgemaakt dat de wetgever het van algemeen belang vindt dat de vastgestelde data ook daadwerkelijk worden nageleefd.

3.3 Centrale vraagstelling

Gezien het voorafgaande luidt de centrale vraagstelling van het onderzoek:

1. In welke mate voldoen de schoolbesturen aan hun verplichting op 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) te hebben voorgelegd aan de (G)MR?
2. In welke mate is gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS?
3. In welke mate is gebruik gemaakt van voorbeelden van anderen?
4. Is er bij de ontwikkeling van een statuut en reglement(en) overleg geweest met de betrokken partijen (personeel, ouders, leerlingen) en/of (G)MR'en?
5. In welke mate stemmen (G)MR'en in met de door de besturen voorgelegde voorstellen?
6. Op welke wijze en in welke mate hebben (G)MR'en in verband met het verlenen van instemming overleg gevoerd met de afzonderlijke geledingen van personeel, ouders en leerlingen?

3.4 Onderzoeksopzet en -uitvoering

Het onderzoek kent de volgende fasen: een voorbereidingsfase, twee metingen (deelonderzoeken) naar de stand van zaken invoering WMS, analyses en rapportage.

Vorbereidingsfase

De voorbereidingsfase had tot doel om, via documentenanalyse en oriënterende (telefonische) gesprekken met leden van de Projectgroep WMS en het Ministerie OCW een beeld te krijgen van de state-of-the-art van de invoering van de Wet medezeggenschap op scholen en de impact van deze wet. De voorbereidingsfase had twee functies: informatie verzamelen voor de ontwikkeling van de websurveys onder schoolbesturen/schoolleiders en voorzitters/secretarissen en leden (G)MR; interpretatiekader ontwikkelen voor de (eind)resultaten van het onderzoek.

Twee metingen stand van zaken invoering WMS, mei en september 2007

In mei en september 2007 zijn vragenlijsten voor bestuursleden/schoolleiders en een vragenlijst voor voorzitter/secretaris en leden van de (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad op de website www.its-nijmegen.nl/wms gezet. Via een brief aan schoolbesturen en voorzitters/secretarissen en leden van (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraden en een e-mail aan schoolleiders in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en expertisecentra zijn zij verzocht om de vragenlijsten in te vullen.

Doel

Het doel van het onderzoek is ten eerste een representatief beeld geven van de invoering van de WMS in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en bij de expertisecentra. Ten tweede vaststellen van de mate waarin besturen voldoen aan de verplichting om uiterlijk 1 mei 2007 een voorstel voor reglement(en) en statuut voor te leggen aan de (G)MR en of (G)MR'en uiterlijk 1 september 2007 hebben ingestemd met de reglement(en). Ten derde nagaan waarom er geen statuut en reglement(en) zijn voorgelegd aan de (G)MR en op welke wijze overleg is geweest met (geledingen van) (G)MR'en.

Onderzoeksgroep

Voor de uitvoering van deze onderzoeksfase zijn 1.974 schoolbesturen en schoolleiders aangeschreven. Daarnaast zijn 8.258 voorzitters/secretarissen en leden (G)MR van scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra benaderd om de data te leveren. Opbrengst eerste meting: netto gegevens over de invoering van de WMS van in totaal 940 schoolbesturen/schoolleiders (270 schoolbesturen, 670 schoolleiders) en 1.167 voorzitters/secretarissen en leden van (G)MR'en. De opbrengst van de tweede meting: 510 schoolbesturen/schoolleiders en 820 voorzitters/secretarissen en leden van (G)MR'en. Zie Schema 3.1. In totaal hebben we in de eerste meting 21 procent van de doelgroep bereikt en in de tweede meting 13 procent (met een kleine overlap). De inte-

resse in deelname aan onderzoek naar medezeggenschap is over het algemeen gering (vgl. Van der Boom e.a., 2007; Smit e.a. 1997). De respons is daarom (veel) hoger dan verwacht. De belangstelling om aan het onderzoek mee te werken zegt waarschijnlijk ook iets over het belang dat men hecht aan de invoering van een nieuwe medezeggenschapsstructuur.

De besturen, managers en (G)MR'en waarvan we de gegevens hebben verzameld, waren bereid binnen een paar maanden (soms) twee keer aan het onderzoek mee te werken. Ze waren de eersten die een statuut en nieuwe reglementen hebben opgesteld. Ze vormen naar verwachting een 'kopgroep' in het onderwijs wat betreft de invoering van de WMS. Daardoor is het mogelijk dat de onderzoeksresultaten een te positief beeld geven van hoe het momenteel met de invoering van de wet medezeggenschap in het onderwijs is gesteld.

Schema 3.1 – Verstuurde aantallen verzoeken tot deelname, netto respons eerste en tweede meting, naar schooltype, in aantallen, meting mei en september 2007

	Schoolbesturen/schoolleiders			Voorzitters/secretarissen en leden (G)MR		
	N	Netto respons Meting mei 2007	Meting september 2007	N	Netto respons Meting mei 2007	Meting september 2007
Primair Onderwijs	1.265	795	429	6.954	903	669
Voortgezet onderwijs	368	141	39	655	224	134
Expertisecentra	341	24	42	649	50	17
Totaal	1.974	960	510	8.258	1.177	820

Vergelijking scholen in de populatie en respons op enkele achtergrondkenmerken

Komen scholen in de populatie en respons op de metingen in mei en juni 2007 overeen op achtergrondkenmerken? Uit Tabel 3.2 (zie Bijlage 2) blijkt dat populatie en respons sterk overeenstemmen. Wat betreft het aantal vo-scholen en expertisecentra die de besturen onder beheer hebben, zijn er nauwelijks significante verschillen te vinden, evenals wat betreft de schoolgrootte in het voortgezet onderwijs en bij expertisecentra. De respons en de populatie blijken wat betreft gemiddelde schoolgrootte en de urbanisatiegraad nauwelijks te verschillen. Wel is er een lichte ondervertegenwoordiging van besturen uit West-Nederland. Tevens is er sprake van een ondervertegenwoordiging van protestants-christelijke en algemeen bijzondere besturen en een oververtegenwoordiging van openbare en katholieke besturen. We hebben geen tekenen kunnen vinden dat de uitval van invloed is geweest op de samenstelling van de groep respondenten die wel aan het onderzoek heeft deelgenomen. We kunnen concluderen dat de gegevens van de gerealiseerde respons representatief zijn voor de populatie.

Vergelijking respondenten (G)MR bij de metingen in mei en september 2007

Tot welke geleding behoren de respondenten die deelnamen aan de websurveys voor (G)MR-leden? Tabel 3.3 laat zien dat er, bij de respondenten uit het primair onderwijs, ongeveer een fifty/fifty-verdeling is van respondenten die deel uit maken van de oudergeleding en de personeelsgeleding. Bij respondenten uit het voortgezet onderwijs en van expertisecentra blijkt dat deze grotendeels de personeelsgeleding vertegenwoordigen. Bij expertisecentra zijn de overige respondenten afkomstig uit de oudergeleding. In het voortgezet onderwijs is er daarnaast nog een klein aantal respondenten dat uit de leerlingengeleding komt. De respons van de oudergeleding en de leerlingengeleding in het voortgezet onderwijs en de expertisecentra is laag. Een mogelijke oorzaak zou kunnen zijn dat het lastig is om (via een websurvey) ouders en leerlingen te bereiken. Dit is in lijn met de bevinding van de projectgroep WMS dat de leerlingen in het voortgezet onderwijs moeilijk bereikbaar zijn en dat geldt eveneens voor de ouders van leerlingen bij de expertisecentra.

Tabel 3.3 – Tot welke geleding behoort de respondent (alleen GMR), naar schooltype (in %), metingen mei en september 2007

	Meting mei 2007			Meting september 2007		
	Primair onderwijs (n=903)	Voortgezet onderwijs (n=224)	Expertise-centra (n=50)	Primair onderwijs (n=669)	Voortgezet onderwijs (n=134)	Expertise-centra (n=17)
personeelsgeleding	53	82	88	52	88	94
oudergeleding	47	12	12	48	10	6
leerlingengeleding	-	6	-	-	2	-

Onderzoeksinstrument

Ten behoeve van de peiling zijn vooraf gestructureerde vragenlijsten ontwikkeld. Deze zijn in concept voorgelegd aan de opdrachtgever. Zie Schema 3.4.

Schema 3.4 – Gevraagde informatie schoolbesturen/schoolleiders en voorzitters/secretarissen en leden (G)MR, meting mei en september 2007

	Meting mei 2007		Meting september 2007	
	Bestuur/ management	(G)MR-leden	Bestuur/ management	(G)MR-leden
<i>1. Voorstellen:</i>				
- schoolbesturen (uiterlijk 1 mei 2007) een voorstel voor een statuut en reglement(en) aan de (G) MR voorgelegd	x	x	x	x
- redenen waarom er geen statuut en reglementen zijn voorgelegd aan de (G)MR	x	x	x	x
- inschatting wanneer het bestuur met voorstellen voor statuut en reglement(en) komt	x	x		
<i>2. Betrokkenheid en overleg:</i>				
- betrokken bij opstellen van een statuut en reglementen	x	x		
- indien niet betrokken, was dat wel gewenst wel gewild?		x		
<i>3. Instemming</i>				
- instemming (G)MR met voorgestelde medezeggenschapsstatuut en/of reglementen vóór 1 september 2007			x	x
- redenen waarom (G)MR niet heeft ingestemd met statuut en reglementen			x	x
- inschatting wanneer het bestuur met voorstellen voor statuut en reglement(en) komt			x	x
<i>4. Betrokkenheid en overleg:</i>				
- betrokkenen bij beoordeling van statuut en reglementen				x
<i>5. Implementatie WMS:</i>				
- beoordeling van de veranderingen door invoering WMS: voeren van afzonderlijk overleg van de geledingen met bestuur/management, versterking eigenstandigheid medezeggenschap, meer flexibiliteit, versterking informatieverstrekking MR, initiatiefrecht en maatwerk	x	x	x	x
- ervaren knelpunten bij de implementatie van de WMS	x	x		

	Meting mei 2007		Meting september 2007	
	Bestuur/ management	(G)MR-leden	Bestuur/ management	(G)MR-leden
<i>6. Rol Projectgroep WMS:</i>				
- bekendheid met Projectgroep	x	x	x	x
- vormen van contact met Projectgroep	x	x		
- suggesties ter verbetering van het contact met Projectgroep	x	x		
- mate waarin bij opstellen van statuut en reglementen gebruik is gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep of van voorbeelden van anderen	x			
- mate waarin bij beoordelen van een statuut en reglementen gebruik is gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep of van voorbeelden van anderen			x	x
- blijvende behoefte aan voorlichting			x	x

Analyses

De resultaten zijn met kwantitatieve methoden geanalyseerd en beschreven naar schooltypen en in een enkel geval naar geleding (G)MR, denominatie, stedelijkheid en schoolgrootte. De output biedt een overzicht van de stand van zaken met betrekking tot de invoering van de WMS in het onderwijs en de rol van de projectgroep WMS (in de toekomst).

3.5 Verdere opbouw van het rapport

In hoofdstuk 4 van deze rapportage wordt vanuit de optiek van schoolbesturen/schoolleiders besproken in welke mate is voldaan aan de wettelijke plicht om een statuut en reglementen aan de (G)MR voor te leggen, wat de (gewenste) rol van de projectgroep WMS is geweest en welke knelpunten zijn ervaren bij de invoering van de WMS. In hoofdstuk 5 presenteren we de antwoorden op deze vraagstellingen vanuit het perspectief van de leden van de (G)MR. In het afsluitende hoofdstuk wordt het onderzoek samengevat, conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

4 Voorstellen statuut en reglementen van bestuur aan (G)MR

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van twee websurveys in mei en september 2007 bij in totaal 1.470 schoolbesturen en schoolleiders in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en expertisecentra. We starten in paragraaf 4.2 met een beschrijving van hoeveel besturen een statuut en reglement(en) aan de (G)MR hebben voorgelegd. In paragraaf 4.3 geven we inzicht in wie er betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van statuut en reglement(en). Paragraaf 4.4 geeft een beeld wat de redenen zijn geweest dat geen statuut of reglement(en) zijn voorgelegd aan de (G)MR. Paragraaf 4.5 geeft een indicatie van het aantal maanden waarbinnen naar verwachting voorstellen aan (G)MR worden voorgelegd. Paragrafen 4.6 en 4.7 beschrijven hoeveel (G)MR'en hun instemming hebben verleend aan voorstellen van het bestuur en wat de redenen zijn als zij dat niet hebben gedaan. In paragrafen 4.8 en 4.9 komen de gevolgen van de invoering WMS en de ervaren knelpunten aan de orde. Paragrafen 4.10 en 4.11 schetsen een beeld van het functioneren van de Projectgroep WMS en de wijze van contact tussen bestuur en Projectgroep WMS. In paragraaf 4.12 wordt de voorlichting van de Projectgroep besproken. In paragraaf 4.13 vatten we de bevindingen samen.

4.2 Voorleggen van statuut en reglement(en) aan (G)MR vóór 1 mei 2007

De WMS is in januari 2007 ingevoerd. Met deze wet is het mogelijk om de medezeggenschap bij het bestuur te regelen op een manier die het best bij de eigen organisatie past. Uiterlijk 1 mei 2007 diende het schoolbestuur een voorstel tot herziening van een voorstel voor een medezeggenschapsstatuut en van reglement(en) voor te leggen aan de (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad - kortweg (G)MR.

Vorgelegde statuut en reglement(en) aan de (G)MR

Heeft het bestuur vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) voorgelegd aan de (G)MR? Van de 940 ondervraagde besturen/schoolleiders blijkt dat een ruime meerderheid vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut (67%) en/of reglement(en) (70%) aan de (G)MR heeft voorgelegd. Zie Tabel 4.1.

Tabel 4.1 – Heeft het bestuur vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) voorgelegd aan de (G)MR? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=795)	Voortgezet onderwijs (n=141)	Expertise- centra (n=24)	Totaal (n=940)
statuut	67	61	67	67
reglement(en)	70	71	71	70

Verschillen tussen achtergrondvariabelen

Op openbare (32%), protestants-christelijke scholen (29%) en overig bijzondere scholen (29%) is vaker een voorstel voor een statuut en reglement(en) voorgelegd aan de (G)MR dan op katholieke scholen (21%). Er zijn bijna geen verschillen tussen (G)MR'en naar stedelijkheid en schoolgrootte. Zie Bijlage 3, Tabel 4.2.

4.3 Betrokkenen bij totstandkoming statuut en reglementen

Wie zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van statuut en reglement(en)? Op bijna driekwart (71%) van de scholen is de gehele (G)MR betrokken geweest bij de totstandkoming van nieuwe regels met betrekking tot de medezeggenschap. Op 13% van de scholen heeft de personeelsgeleding van de (G)MR een rol gespeeld in het overleg. De oudergeleding is door een tiende van der besturen gehoord. Opvallend is dat 36 procent van de besturen nog anderen heeft gehoord, bijvoorbeeld: klankbordgroep van ouders en personeel, ouderraden, leerlingenraden, schoolteam, (bovenschools) management(team), algemeen directeur, schooldirecteuren, directieberaad, Ministerie OCW, gemeentebe-stuur, koepelorganisaties, (adviseurs van) besturenorganisaties, vakorganisaties, ouderor-ganisaties, leerlingenorganisatie, ondersteuningsinstellingen, administratiekantoren, beleidsmedewerkers stafbureau, projectgroep voorbereiding van bestuurlijke fusie, schooladviesraad, coördinator samenwerkingsverband, cursusleider scholingstraject MR, hoofd P&O, extern juridische adviseurs en onderwijsadviseurs. Dit betekent dat 'relatieve buitenstaanders' ook betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van statuut en reglementen (vgl. Onderwijsraad, 2006a; Vaartjes, 2007). Bijna een tiende (9%) van de besturen heeft geen overleg met anderen gevoerd over de totstandkoming van statuut en reglementen. Zie Tabel 4.3.

Tabel 4.3 – Wie zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van statuut en reglement(en)? Meer antwoorden mogelijk, naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=734)	Voortgezet onderwijs (n=133)	Expertise- centra (n=23)	Totaal (n=870)
de gehele (G)MR	71	69	70	71
de oudergeleding van de (G)MR	9	8	0	9
de leerlinggeleding van de (G)MR	-	3	-	3
de personeelsgeleding van de (G)MR	12	20	9	13
andere betrokkenen	35	46	61	36
er is geen overleg gevoerd met anderen	9	5	9	9

Betrokkenheid bij de totstandkoming van statuut en reglement(en) en stedelijkheid

Uit de analyse met de overige achtergrondkenmerken volgt dat in sterk stedelijke gebieden de (G)MR minder vaak betrokken is geweest bij de totstandkoming van statuut en reglement(en). Zie Bijlage 3, Tabel 4.4.

Mate van betrokkenheid

Over de mate van betrokkenheid bij de totstandkoming van statuut en reglement(en) zijn geen vragen gesteld. De respondenten hebben wel de mogelijkheid aangegrepen om vaak een (uitgebreide) toelichting te geven op de vragen die hen zijn gesteld en hun mening te ventileren wat betreft de gang van zaken rond de invoering van de WMS (Zie Bijlagen 4 en 5).

4.4 Redenen waarom geen statuut en reglement(en) zijn voorgelegd

Wat zijn de redenen waarom het bestuur geen statuut en reglement(en) heeft voorgelegd? Ruim een derde (35%) van de besturen/schoolleiders noemt bij de meting in mei 2007 als reden dat het bestuur en de (G)MR vóór 1 september 2007 of rond september 2007 met een gezamenlijke statuut en reglementen komen. Iets minder dan een derde (32%) van de besturen stelt dat de voorstellen nog niet klaar zijn. Een tiende van de bestuurders/schoolleiders heeft geen idee waarom vóór 1 mei 2007 geen voorstel voor een statuut en reglement(en) is voorgelegd aan de (G)MR.

Bij de meting in september 2007 stelt ruim een kwart (27%) van de besturen/schoolleiders dat de voorstellen nog niet klaar zijn. Op bijna een kwart (24%) van de scholen komen het bestuur en de (G)MR vóór 1 september 2007 of rond september 2007 met gezamenlijke statuut en reglement(en). Door 15% van de directies/besturen zijn andere redenen genoemd waarom de instemming van de (G)MR meer tijd vraagt. Iets meer dan een derde (34%) van de respondenten kan de vraag niet beantwoorden. Zie Tabel 4.5.

Opvallend is dat het percentage katholieke scholen in deze groep aanzienlijk groter is dan het percentage in de groep respondenten die wel antwoord kon geven op de vraag (respectievelijk 56% en 22%). Verder zijn de scholen in de groep besturen die geen antwoord kon geven gemiddeld iets kleiner.

Tabel 4.5 – Waarom heeft het bestuur geen statuut en reglement(en) voorgelegd? naar schooltype (in %), meting van mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	Primair onderwijs (n=279)	Voort- gezet onderwijs (n=58)	Expertise- centra (n=9)	Totaal (n=336)	Primair onderwijs (n=102)	Voort- gezet onderwijs (n=8)	Expertise- centra (n=4)	Totaal (n=115)
het bestuur en de (G)MR komen vóór 1 september 2007 of rond september 2007 met gezamenlijke statuut en reglement(en)*	33	47	45	35	28	13	20	24
voorstel(len) is (zijn) nog niet klaar	31	41	0	32	29	25	60	27
anders	23	12	44	22	24	37	20	15
weet niet	13	0	11	11	19	25	0	34
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* Bij de meting in september 2007 is antwoordcategorie: het bestuur en de (G)MR komen binnenkort met gezamenlijke statuut en reglement(en).

Andere redenen waarom bestuur geen statuut en reglement(en) heeft voorgelegd

Van de bestuurders en schoolleiders noemt 13 procent bij de meting in mei 2007 andere redenen waarom nog geen statuut of reglement(en) is voorgelegd aan de (G)MR, zoals: aanstaande besturenfusie, bestuurlijke overdrachtsplannen, functie bovenschools directeur vacant, benoemingsprocedure algemeen directeur, verandering bestuursstructuur, verzelfstandiging openbaar onderwijs en dat handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS ‘laat’ beschikbaar waren (5 april 2007 op de website), waardoor voorleggen aan de (G)MR niet vóór 1 mei 2007 kon plaatsvinden.

4.5 Inschatting aantal maanden waarbinnen voorstellen aan (G)MR worden voorgelegd en mee instemt

Aan de besturen die nog geen voorstellen voor een statuut of reglement(en) hebben voorgelegd, is gevraagd binnen welke termijn dit wel gebeurt en wanneer de (G)MR er mee instemt. Bestuurders/schoolleiders schatten in dat binnen drie maanden het bestuur met voorstellen voor een statuut en reglementen komt en men er mee instemt. Zie Tabel 4.6.

Tabel 4.6 – Geschatte aantal maanden waarbinnen de voorstellen aan de (G)MR worden voorgelegd en men er mee instemt naar schooltype (in gemiddelden), metingen mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	Primair onderwijs (n=81)	Voortgezet onderwijs (n=28)	Expertise-centra (n=4)	Totaal (n=107)	Primair onderwijs (n=145)	Voortgezet onderwijs (n=11)	Expertise-centra (n=12)	Totaal (n=168)
minimaal	0	1	1		1	2	2	1
maximaal	9	7	10	10	6	6	4	6
gemiddeld	2,8	2,5	3,3	2,8	2,6	3,3	3	2,7
standaard deviatie	2,1	1,9	4,5	2,1	1,5	2,3	1,4	1,5

4.6 Instemming (G)MR

Heeft de (G)MR vóór 1 september 2007 ingestemd met het voorgestelde medezeggenschapsstatuut en/of reglementen? Meer dan de helft (57%) van de (G)MR'en heeft ingestemd met het voorgestelde medezeggenschapsstatuut en/of reglementen. In het voortgezet onderwijs en bij de expertisecentra (iets) vaker dan in het primair onderwijs. Zie Tabel 4.7.

Tabel 4.7 – Heeft de (G)MR vóór 1 september 2007 ingestemd met het voorgestelde medezeggenschapsstatuut en/of reglementen, naar schooltype (in %), meting september 2007

	Primair onderwijs (n=381)	Voortgezet onderwijs (n=34)	Expertisecentra (n=40)	Totaal (n=455)
statuut	55	68	68	57
reglement(en)	55	65	65	57

Dit betekent dat op een ruime meerderheid van de scholen de spelregels voor de medezeggenschap opnieuw zijn vastgesteld volgens het tijdpad dat de wetgever had opgesteld.

4.7 Redenen geen instemming (G)MR

Besturen en directies is gevraagd wat de redenen zijn waarom de (G)MR op 1 september 2007 niet heeft ingestemd met statuut en reglement(en) (meting mei 2007). Genoemde argumenten: tijdpad was te krap, vaststelling vraagt (veel) meer tijd dan gedacht, groot aantal MR'en moeten instemmen, uitstel gevraagd en deskundigen ingeschakeld. Zie Bijlage 4.

4.8 Gevolgen invoering WMS

Hoe beoordelen bestuurders/schoolleiders de gevolgen van de invoering van de WMS binnen de organisatie? Van de bestuurders/schoolleiders gaat 62% er van uit dat de introductie van de WMS leidt tot het voeren van afzonderlijk overleg van het schoolbestuur/management met de afzonderlijke geledingen van personeel, ouders en leerlingen. Ruim tweederde (68%) van de bestuurders/schoolleiders is van mening dat de invoering van de WMS de positie van personeel en ouders heeft versterkt. Bij de meting in mei 2007 stelt bijna driekwart (71%) van de bestuurders/schoolleiders dat de positie van leerlingen versterkt wordt door de nieuwe wet. Bij de meting in september staan minder (44%) bestuurders/schoolleiders nog op dit standpunt. Waarschijnlijk heeft men door de ervaringen met de praktijk van de medezeggenschap een ander oordeel gevormd. Een ruime meerderheid van de bestuurders/schoolleiders is van oordeel dat de WMS de flexibiliteit van de inrichting van de medezeggenschap vergroot (57%-62%), de MR meer garanties heeft dat er informatie wordt verstrekt (59-63%%), het initiatiefrecht van de MR is vergroot (56%-57%) en de WMS meer maatwerk biedt voor de medezeggenschapsstructuur (58%-54%). Zie Tabel 4.8.

Tabel 4.8 – De invoering van de WMS leidt tot de volgende veranderingen binnen de organisatie. Meer antwoorden mogelijk, naar schooltype (in %), meting mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	Primair onderwijs (n=707) (zeer mee eens	Voort- gezet onderwijs (n=37) (zeer mee eens	Expert- se-centra (n=24) (zeer mee eens	Totaal (n=849) (zeer mee eens	Primair onderwijs (n=426) (zeer mee eens	Voort- gezet onderwijs (n=39) (zeer mee eens	Expert- se-centra (n=41) (zeer mee eens	Totaal (n=506) (zeer mee eens
voeren van afzonderlijk overleg met schoolbestuur/management door personeelsgeleding, ouders-/leerlingengeleding*	-	-	-	-	62	44	73	62
versterking positie personeel bij de medezeggenschap **	70	56	71	68	-	-	-	-
versterking positie ouders bij de medezeggenschap	68	71	63	68	59	54	56	59
versterking positie leerlingen bij de medezeggenschap	-	71	-	71	-	44	-	44
vergroting flexibiliteit inrichting medezeggenschap	61	68	73	62	59	46	54	57
meer garanties informatieversterking aan MR	60	53	63	59	65	39	59	63
vergroting initiatiefrecht MR	57	49	54	56	58	39	63	57
vergroting maatwerk inspraak	58	64	63	58	55	39	61	54

* Bij de meting in mei 2007 is deze vraag niet gesteld. ** Bij de meting in september 2007 is dit niet gevraagd.

Bij de tweede meting in september 2007 is men over het algemeen (iets) minder positief en waarschijnlijk realistischer dan bij de eerste meting in mei 2007, over de gevolgen van de invoering van de WMS voor de versterking van de positie van de geledingen bij de medezeggenschap. De leerlingen hebben in vergelijking met personeel en ouders een grote achterstand bij de medezeggenschap en lijken nog onvoldoende de nieuwe mogelijkheden van de WMS te ervaren. De positie van leerlingen in het voortgezet onderwijs is door de invoering van de WMS er wel enigszins op vooruit te gegaan, omdat de positie voorafgaande aan de WMS zeer zwak was (Smit e.a., 1997, 2005, 2006a; Steketee e.a., 2006).

De meningen zijn trouwens verdeeld in welke mate leerlingen als ‘klanten’ van het onderwijs medezeggenschap moeten hebben. Eenzijdig ‘consumentisme’ van leerlingen zou niet passen bij het onderwijs (vgl. De Bont-Hanenkamp, 2007; Ter Beek, 2001, Zoontjens, 2007).

4.9 Ervaren knelpunten invoering WMS

Hebben besturen/schoolleiders knelpunten ervaren bij de invoering van de WMS? Tabel 4.9 laat zien dat driekwart (76%) van hen geen knelpunten heeft ervaren bij de invoering van de WMS. In het primair onderwijs en bij de expertisecentra heeft men vaker geen knelpunten ervaren dan in het voortgezet onderwijs. Bijna een kwart van de besturen/directies heeft knelpunten ervaren bij de invoering van de WMS.

Tabel 4.9 – Heeft men knelpunten ervaren bij de invoering van de WMS? naar school type (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=755)	Voortgezet onderwijs (n=141)	Expertise- centra (n=14)	Totaal (n=900)
ja	22	35	29	24
nee	78	65	71	76
totaal	100	100	100	100

Aard van de knelpunten

Bijna een kwart (24%) van de besturen die knelpunten (hebben) ervaren bij de invoering van de WMS, noemt de volgende knelpunten: weerstand tegen veranderingen, vele keuzemogelijkheden van de WMS, praktijk van invoering, tijdsdruk en extra belasting. Daarnaast wordt genoemd: het niet goed functioneren van de (G)MR, geringe motivatie (G)MR-leden, materie te ingewikkeld voor ouders en leerlingen en ‘ruis’ in de informatievoorziening van Projectgroep WMS. Zie Bijlage 4.

Knelpunten, denominatie, schoolgrootte en regio

Nadere analyse welke scholen knelpunten ervaren leert dat het iets vaker openbare scholen zijn in het westen van het land die problemen ervaren bij de invoering van de WMS. Zie Bijlage 3, Tabel 4.10.

4.10 Functioneren Projectgroep WMS

De gezamenlijke organisaties van ouders, leerlingen, vakbonden, directies en besturen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra hebben een Projectgroep WMS in het leven geroepen. De Projectgroep geeft concrete handreikingen voor het maken van verantwoorde reglementen en een statuut (www.infowms.nl). Bovendien worden via de Projectgroep WMS voorlichtingsactiviteiten georganiseerd.

Op de hoogte van bestaan Projectgroep WMS

Aan de bestuurders/schoolleiders is gevraagd of ze op de hoogte zijn van het bestaan van de Projectgroep WMS. De overgrote meerderheid (80%) is bekend met de Projectgroep WMS. Zie Tabel 4.11.

Tabel 4.11– Op de hoogte van het bestaan van de Projectgroep WMS? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=764)	Voortgezet onderwijs (n=141)	Expertise- centra (n=24)	Totaal (n=909)
ja	79	86	96	80
nee	21	14	4	20
totaal	100	100	100	100

Gebruik handreikingen en voorbeelden Projectgroep WMS of anderen

Is er bij het opstellen van statuut en reglement(en) gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS of van anderen? Ja, bijna alle scholen hebben gebruik gemaakt van de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS. Ruim een kwart (27%) van de bestuurders/schoolleiders heeft bij het opstellen van statuut en of reglement(en) *alleen* gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS. Bijna een kwart (24%) heeft bij het opstellen van statuut en of reglement(en) rechtstreeks gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS én via anderen. Slechts 4% van de bestuurders/schoolleiders geeft aan dat men geen gebruik heeft gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS of van anderen. Er zijn vrijwel geen scholen die hun statuut en hun reglement zelfstandig hebben ontwikkeld. Opvallend is dat 30% van de bestuurders/schoolleiders niet weet of bij het opstellen van statuut en of reglement(en) gebruik is gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS of van anderen. Zie Tabel 4.12.

Tabel 4.12– Is er bij het opstellen van statuut en of reglement(en) gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS of van anderen? naar school-type (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=734)	Voortgezet onderwijs (n=133)	Expertise- centra (n=23)	Totaal (n=870)
ja, van Projectgroep WMS	27	31	48	27
ja, van anderen*	14	23	9	15
ja, van Projectgroep WMS én anderen*	21	38	35	24
nee	4	3	-	4
weet niet	34	5	8	30
totaal	100	100	100	100

* Vrijwel alle organisaties hebben de statuten en reglementen van de Projectgroep WMS op hun eigen website gezet of met een link daar naar verwezen.

Bovenstaande bevindingen duiden er op dat de voorbeeldstatuut -reglementen van de Projectgroep WMS een zeer grote rol hebben gespeeld bij het opstellen van eigen statuut en reglement(en).

Gebruik handreikingen en voorbeelden Projectgroep WMS bestuur met één school of meer scholen

Van welke handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS hebben besturen met één of meer scholen gemaakt? Bijna alle besturen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra met één school of meer scholen die gebruik hebben gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS hebben zowel voorbeelden voor een statuut en voorbeelden van reglementen benut voor de (G)MR. In mindere mate hebben bestuurders van expertisecentra gebruik gemaakt van de handreikingen en voorbeelden. Zie Tabel 4.13.

Tabel 4.13 – Van welke handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS is gebruik gemaakt? Meer antwoorden mogelijk, naar schooltype (in %), meting mei 2007

	bestuur met één school (n=199)		bestuur met meer scholen onder beheer (n=325)	
Primair onderwijs	Reglement MR	98	Reglement GMR	99
	Statuut	93	Statuut	93
	Reglement Deelraad	5		
Voortgezet onderwijs	Reglement MR	100	Reglement GMR	97
	Statuut	98	Statuut	90
Expertisecentra	Reglement MR SO	80	Reglement GMR	89
	Statuut SO zonder VSO	50	Statuut	100
	Reglement MR VSO	40		
	Statuut VSO	50		

Mate gebruik handreikingen en voorbeelden Projectgroep WMS

In welke mate is gebruik gemaakt van de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS? De overgrote meerderheid (82%) van de besturen heeft de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS helemaal overgenomen en toegespitst op eigen situatie. Bijna een tiende (9%) van de bestuurders heeft de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS als inspiratie gebruikt. Een klein aantal besturen (3%) heeft een (iets) andere aanpak gehanteerd: de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS kritisch bekeken, vergeleken met het oude reglement, grotendeels overgenomen en op onderdelen aangepast aan plaatselijke situatie (zoals de omvang van de organisatie). In een enkel geval heeft men het advies van een ‘huisjurist’ ingewonnen. Zie Tabel 4.14.

Tabel 4.14 – In welke mate is gebruik gemaakt van de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=349)	Voortgezet onderwijs (n=91)	Expertise- centra (n=19)	Totaal (n=444)
helemaal overgenomen, toegespitst op eigen situatie	82	83	84	82
ter inspiratie	8	12	5	9
anders	3	3	11	3
weet niet / niet van toepassing	7	2	0	6
Totaal	100	100	100	100

Overname handreikingen en voorbeelden door andere organisaties

Van welke andere organisaties zijn handreikingen en voorbeelden afkomstig? Besturen die andere organisaties hebben ingeschakeld, hebben zich over het algemeen (84%) gewend tot besturenorganisaties. Bijna een vijfde van de besturen heeft geput uit handreikingen en voorbeelden van vakbonden (19%) en organisaties van schoolleiders (19%). Iets minder vaak (14%) heeft men handreikingen en voorbeelden van ouderorganisaties en de leerlingenorganisatie (5%) gehanteerd. Omdat vrijwel alle organisaties de statuten en reglementen van de Projectgroep WMS hebben overgenomen en op hun eigen website hebben gezet of er met een link naar hebben verwezen, kan worden vastgesteld dat bijna alle schoolbesturen handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep hebben gebruikt. Zie Tabel 4.15.

Tabel 4.15 – Van welke andere organisaties zijn handreikingen en voorbeelden afkomstig? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=259)	Voortgezet onderwijs (n=81)	Expertise- centra (n=10)	Totaal (n=341)
ouderorganisaties*	17	6	0	14
leerlingenorganisatie*	-	5	-	5
besturenorganisaties*	85	79	80	84
organisatie van schoolleiders*	20	15	10	19
vakbonden*	18	22	30	19
anders	4	5	20	5

* Vrijwel alle organisaties hebben de statuten en reglementen van de Projectgroep WMS op hun eigen website gezet of met een link daar naar verwezen.

4.11 Contact tussen schoolbestuur en Projectgroep WMS

Op welke wijze is er contact geweest tussen het (bestuur van) de school/scholen en de Projectgroep WMS? Voor de bestuurders zijn de website (47%) en brochures (26%) van de Projectgroep WMS de belangrijkste contactvormen geweest met de Projectgroep. Minder frequent zijn er ook contacten geweest via nieuwsbrieven (16%), voorlichtingsbijeenkomsten (15%), e-mail verkeer, telefoon en brief (12%). Een klein aantal (3%) bestuurders/schoolleiders noemt andere contactvormen: via cursusleiders, trainers en adviseurs van onderwijsorganisaties en de stand op de NOT (Nederlandse Onderwijs Tentoonstelling). Ruim een kwart (26%) van de bestuurders en schoolleiders weet niet of er contact is geweest met de Projectgroep. Zie Tabel 4.16.

Tabel 4.16 – Wijze waarop er contact geweest tussen schoolbestuur en de Projectgroep? Meer antwoorden mogelijk, naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=600)	Voortgezet onderwijs (n=121)	Expertise- centra (n=23)	Totaal (n=726)
via voorlichtingsbijeenkomst(en)	15	16	17	15
via de website	43	62	52	47
via e-mail / telefoon / brief	12	14	26	12
via brochures	26	27	35	26
via nieuwsbrieven	16	15	13	16
anders	3	2	13	3
er is geen contact geweest	10	16	13	11
weet niet	30	8	9	26

Het belangrijkste middel in de voorlichting is de website www.infowms.nl. Deze website is inmiddels meer dan 45.000 maal bezocht. Daarnaast is er ook intensief mailverkeer met de redactie van info@infowms.nl. De redactie heeft ruim 4000 mails ontvangen en vrijwel allemaal binnen drie dagen kunnen beantwoorden. Slechts een enkele keer is een mail ‘zoekgeraakt’ of ‘vergeten’ en dat leidt dan direct tot een boze reactie (De Koning, 2007).¹

Suggesties verbetering contact met Projectgroep WMS

Hebben bestuurders/schoolleiders suggesties hoe het contact met de Projectgroep WMS verbeterd zou kunnen worden. Tabel 4.17 laat zien dat een klein aantal (5%) van bestuurders en schoolleiders suggesties heeft ter verbetering van het contact met de Projectgroep WMS.

Tabel 4.17 – Heeft men suggesties hoe het contact met de Projectgroep WMS verbeterd zou kunnen worden? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=785)	Voortgezet onderwijs (n=141)	Expertise- centra (n=24)	Totaal (n=940)
ja	5	6	4	5
nee	95	94	96	95

¹ De website is inmiddels meer dan 55.000 maal bezocht. Daarnaast zijn er 4500 mails ontvangen en beantwoord (peildatum 1 oktober 2007).

Genoemde suggesties met betrekking tot verbetering contact met Projectgroep WMS hebben betrekking op de kwaliteit van de website, de interactie met de Projectgroep, de kwaliteit van de antwoorden van de Projectgroep op vragen van besturen/directies en het voortbestaan van de Projectgroep. Zie Bijlage 4.

4.12 Voorlichting van Projectgroep WMS

Behoefte aan voorlichting

Hebben besturen/schoolleiders in de toekomst behoefte aan voorlichting van de Projectgroep WMS? Van de besturen/directies weet 57% niet of dat nodig is. Bijna een derde (30%) zegt geen behoefte aan voorlichting te hebben en 13% heeft er wel behoefte aan. Zie Tabel 4.18.

Tabel 4.18 - Heeft u in de toekomst behoefte aan voorlichting van de Projectgroep WMS? naar schooltype (in %), meting september 2007

	Primair onderwijs (n=426)	Voortgezet onderwijs (n=39)	Expertise- centra (n=14)	Totaal n=506)
ja	13	15	13	13
nee	29	44	24	30
weet niet	58	41	63	57

Inhoud gewenste voorlichting

Degenen die behoefte hebben aan voorlichting van de Projectgroep WMS zijn met name geïnteresseerd in informatie met betrekking tot wet- en regelgeving, (nieuwe) voorbeeldreglementen, nieuwe ontwikkelingen, basiskennis voor (nieuwe) (G)MR-leden en nieuwe bestuursleden, voorlichtingsactiviteiten op locatie en jurisprudentie met betrekking tot de WMS. Daarnaast worden ook scholingsactiviteiten genoemd. Een enkeling zegt ook hulp nodig te hebben. Zie Bijlage 4.

4.13 Samenvattend

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van een websurveys in mei en september 2007 onder bestuurders/schoolleiders in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en van expertisecentra beschreven over de invoering van de WMS.

Een ruime meerderheid (70%) van de bestuurder/schoolleiders geeft aan dat er is voldaan aan de verplichting om vóór 1 mei 2007 een reglement voor te leggen aan de (G)MR. Tweederde (67%) van de besturen heeft ook een statuut voorgelegd aan de (G)MR. Ruim een derde van de bestuurder/schoolleiders stelt dat het bestuur en de (G)MR in of rond september 2007 gezamenlijk met een statuut en reglement(en) komt. Tevens geeft ongeveer een derde van de bestuurder/schoolleiders aan dat de voorstellen simpelweg nog niet klaar zijn. De bestuurder/schoolleiders die opmerkten dat de voorstellen nog niet klaar waren, verwachten dat dit binnen drie maanden zal gebeuren. Bijna driekwart van de bestuurder/schoolleiders geeft aan dat de gehele (G)MR betrokken is geweest bij de totstandkoming van het statuut en reglement(en). Soms zijn buiten de (G)MR-leden, ook anderen nog betrokken geweest bij de totstandkoming. Belangrijkste redenen waarom het bestuur nog geen statuut en reglement(en) heeft voorgelegd in september 2007: wetgever heeft een te strak tijdpad voorgeschreven, groot aantal MR'en moet nog instemmen, men heeft deskundigen en achterban om advies gevraagd en men is nog in onderhandeling met de (G)MR over bijstelling van de voorgelegde medezeggenschapsstatuut en/of reglement(en).

Meer dan de helft (57%) van de (G)MR'en heeft in september 2007 ingestemd met het voorgestelde medezeggenschapsstatuut en/ reglement(en). In het voortgezet onderwijs en bij de expertisecentra (iets) vaker dan in het primair onderwijs. Dit betekent dat op een ruime meerderheid van de scholen de spelregels voor de medezeggenschap opnieuw zijn vastgesteld volgens het tijdpad dat de wetgever heeft opgesteld. Bijna de helft (43%) van (G)MR'en heeft echter nog niet ingestemd met medezeggenschapsstatuut en/ reglement(en), een kwart (25%) is nog in gesprek en een kwart (25%) heeft nog geen actie ondernomen en negeert daarmee het 'dwingende' karakter van het invoeringsproces van de WMS.

Een meerderheid van de bestuurders en schoolleiders geeft aan dat (bijna) alle geformuleerde doelen van de WMS worden gerealiseerd: versterking positie personeel bij de medezeggenschap, versterking positie ouders bij de medezeggenschap, versterking positie leerlingen bij de medezeggenschap, vergroting flexibiliteit inrichting medezeggenschap, meer garanties informatieverstrekking aan de MR, vergroting initiatiefrecht MR en vergroting maatwerk inspraak. Zeventig procent van de bestuurder/schoolleiders is het eens met de stellingen dat de positie van personeel, leerlingen en ouders is versterkt. Een kwart van de bestuurder/schoolleiders geeft aan knelpunten te hebben ervaren bij de implementatie van de WMS. Hierbij werd tijdsdruk, kwaliteit van de (G)MR en kwaliteit van de WMS als knelpunten genoemd.

Acht van de tien bestuurder/schoolleiders is op de hoogte van het bestaan van de Projectgroep WMS. De Projectgroep is beter bekend onder bestuurders/schoolleiders van expertisecentra en scholen in het voortgezet onderwijs dan onder bestuurders/schoolleiders

bestuursleden in het primair onderwijs. Bijna alle bestuurder/schoolleiders heeft direct of via andere organisaties gebruik gemaakt van de modelstatuten en -modelreglementen van de Projectgroep WMS. Vrijwel niemand van de bestuurder/schoolleiders geeft aan gebruik gemaakt te hebben van het reglement voor deelraden. De overgrote meerderheid (82%) van de besturen heeft de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS overgenomen en toegespitst op eigen situatie.

5 Reactie medezeggenschapsraden op voorstellen van bestuur

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de websurveys in mei en september 2007 bij in totaal 1.997 voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de expertisecentra. Paragraaf 5.2 geeft een beeld of aan de (G)MR een statuut en/of reglement(en) zijn voorgelegd. In paragraaf 5.3 komt aan de orde wie betrokken zijn geweest, of betrokken hadden willen worden, bij de totstandkoming van statuut en/of reglementen. In paragraaf 5.4 worden de redenen beschreven waarom aan de (G)MR geen statuut en reglement(en) zijn voorgelegd. Paragraaf 5.5 geeft inzicht in het tijdpad waarbinnen naar waarschijnlijkheid voorstellen voor een statuut en reglement(en) aan de (G)MR worden voorgelegd. Paragrafen 5.6 en 5.7 laten zien wie betrokken zijn geweest bij de beoordeling van voorgestelde statuut en/of reglement(en) en of de (G)MR heeft ingestemd met voorgestelde statuut en/of reglement(en). Paragrafen 5.8. en 5.9 tonen de gepercipieerde gevolgen van de invoering van de WMS en de ervaren knelpunten. Paragrafen 5.10 en 5.11 gaan in op het functioneren van de Projectgroep WMS en de gewenste continuïteit van deze dienstverlening. We sluiten het hoofdstuk af met een samenvatting.

5.2 Voorgelegde statuut en reglement(en) aan (G)MR

De randvoorwaarden voor medezeggenschap zijn in de WMS geregeld. Het bestuur en de geledingen van de (G)MR bepalen zelf hoe de medezeggenschap vorm krijgt. Bij een terugtrekkende overheid zijn schoolbestuur en (G)MR steeds meer op elkaar aangewezen waar het gaat om de borging van de kwaliteit van het beleid (Brekelmans, 2006).

Aan de leden van medezeggenschapsraden is allereerst gevraagd of het bestuur vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) heeft voorgelegd aan de (G)MR. In Tabel 5.1 worden de antwoorden gepresenteerd naar schooltype. Deze Tabel laat zien dat bij de eerste meting in mei 2007 aan 49% van de raden een statuut is voorgelegd en 54% van de medezeggenschapsraden reglementen heeft ontvangen van het bestuur. In het basisonderwijs zijn iets vaker een statuut en reglement(en) voorgelegd dan in het voortgezet onderwijs en bij expertisecentra.

Bij de tweede meting in september 2007 constateert 72% van de (G)MR-leden dat het bestuur vóór 1 september 2007 een statuut en reglement(en) heeft voorgelegd en 81% meldt een statuut te hebben ontvangen. Zie Tabel 5.1.

Tabel 5.1 – Heeft het bestuur een voorstel voor een statuut en reglement(en) voorgelegd aan de (G)MR? naar schooltype (in %), meting mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	Primair onderwijs (n=903)	Voort- gezet onderwijs (n=224)	Expertise- centra (n=50)	Totaal (n=1167)	Primair onderwijs (n=669)	Voortge- zet on- derwijs (n=134)	Expertise- centra (n=17)	Totaal (n=820)
statuut	51	44	42	49	71	77	77	72
reglement (en)	56	45	40	51	81	79	82	81

5.3 Betrokkenheid bij totstandkoming en beoordeling van statuut en reglementen

Medezeggenschap is vooral een procedurerecht. Er vindt controle van macht plaats via procedures. In de literatuur wordt dit juridisch fenomeen wel omschreven als meeweten (het recht op informatie), meepraten (het recht op overleg en het recht van advies en initiatief), meebeslissen (het adviesrecht met beroepsmogelijkheid en het instemmingsrecht (Brekelmans, 2006).

Wie zijn betrokken geweest bij de totstandkoming en beoordeling van statuut en reglement(en)? Uit de eerste meting van mei 2007 blijkt dat de *totstandkoming* van een statuut en reglementen op meer dan een derde van de scholen een samenspel is geweest tussen bestuur, (G)MR en schoolleiding. De personeelsgeleding en de oudergeleding zijn op minder dan een tiende van de scholen er bij betrokken geweest. In het primair onderwijs heeft de gehele GMR vaker een rol gespeeld dan bij de andere schooltypen. Op ruim een tiende van de scholen waren andere betrokkenen bij de totstandkoming van een statuut en reglementen, zoals: beleidsmedewerkers en (juridische) adviseurs van besturenorganisaties, vakorganisaties, ouderorganisaties, gemeenteraad, raad van toezicht, centrale directies, algemeen directeur, bovenscholen management, externe deskundigen via adviesbureaus, beleidsmedewerkers van de gemeente, een afvaardiging van de PMR, ouderraad, schoolcommissie, vakbond, werkgeversvereniging, stafbureau, werkgroep WMS, projectleiding fusietraject en een ouderforum. Op bijna alle (90%) scholen is overleg gevoerd tussen (G)MR met bestuur en schoolleiding over de totstandkoming van een statuut en reglement(en).

Wie zijn betrokken geweest bij de totstandkoming en *beoordeling* van statuut en reglement(en)? Bij de beoordeling van statuut en reglement(en) heeft tweederde van de (G)MR'en zelfstandig (éénpitters) en/of in samenspraak met elkaar (meer raden onder een bestuur) een oordeel gevormd over het voorlegde statuut en reglement(en). De personeelsgeleding en de oudergeleding zijn op 14%-15% van de scholen er bij betrokken

geweest; de leerlingengeleding op bijna een tiende van de scholen. Van de (G)MR'en heeft 14% externe deskundigen ingeschakeld. Zie Tabel 5.2.

Tabel 5.2 – Wie zijn betrokken geweest bij de totstandkoming en beoordeling van statuut en reglement(en)? Meer antwoorden mogelijk, naar schooltype (in %), meting mei en september 2007

	Totstandkoming van statuut en reglement(en) meting mei 2007				Beoordeling van statuut en reglement(en) meting september 2007			
	Primair onderwijs (n=868)	Voort- gezet onderwijs (n=214)	Expertise- centra (n=47)	Totaal (n=1121)	Primair onder- wijs (n=587)	Voort- gezet onderwijs (n=116)	Expertise- centra (n=14)	Totaal (n=717)
bestuur	75	59	68	71	-	-	-	-
schoolleiding	32	52	45	36	-	-	-	-
gehele GMR	39	23	34	36	70	45	86	66
gehele MR	32	36	38	33	66	70	50	66
oudergeleding van de (G)MR	6	10	2	7	14	16	14	14
leerlinggeleding van de (G)MR	-	4	-	4	-	9	-	9
personeelsgeleding van de (G)MR	7	18	6	9	13	22	14	15
andere betrokkenen	12	17	23	14	14	16	71	14
er is geen overleg gevoerd met anderen	10	9	11	10	3	0	0	2

* Bij de meting in september 2007 is niet gevraagd naar de betrokkenheid van bestuur en schoolleiding, omdat zij doorgaans de voorstellen voor een statuut en reglementen hebben opgesteld.

De totstandkoming en beoordeling van statuut en reglement(en) laat het beeld zien van een grote (inter)actieve betrokkenheid van bestuur en inspraakorganen wat betreft de medezeggenschap. Dit duidt er op dat men in elkaar heeft geïnvesteerd om elkaars standpunten te leren kennen als (sparring)partners. De medezeggenschap vaart daar wél bij, omdat door (grote) betrokkenheid van (G)MR-leden bij de totstandkoming en beoordeling van statuut en reglement(en), als coproductanten bij het vaststellen van de medezeggenschapsstructuur, hoogstwaarschijnlijk ook zal leiden tot draagvlak, consensus en acceptatie voor de invoering van de WMS (vgl. Brekelmans, 2006; Limper, 2006; Van den Boezem, 2006; Van Katwijk, 2006).

Gewenste betrokkenheid

Aan (G)MR-leden die *niet* betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van voorstellen, is gevraagd of ze dat wel hadden gewild. Ruim driekwart van hen was graag betrokkenen geweest bij het concipiëren van statuut en reglementen. Dit duidt op een grote behoefte aan participatie bij de beleidsvorming. Zie Tabel 5.3.

Tabel 5.3 – Had u betrokken willen worden bij de totstandkoming van dit voorstel? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=86)	Voortgezet onderwijs (n=19)	Expertise- centra (n=5)	Totaal (n=109)
ja	78	95	100	82
nee	22	5	0	18
totaal	100	100	100	100

5.4 Redenen waarom geen statuut en reglement(en) zijn voorgelegd

Wat zijn de redenen dat het bestuur geen statuut en/of reglement(en) aan de (G)MR heeft voorgelegd? De belangrijkste genoemde reden bij de meting van mei 2007 is dat de voorstellen nog niet klaar zijn en dat het bestuur en de (G)MR vóór 1 september 2007 of rond september 2007 met een gezamenlijke statuut en reglement(en) komen. Ruim een vijfde (21%) van de voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden is niet op de hoogte waarom het bestuur geen statuut of reglement(en) heeft voorgelegd. Door 17 procent van de voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden zijn andere redenen genoemd waarom het bestuur geen statuut en reglement(en) heeft voorgelegd.

Van de (G)MR-leden die nog geen voorstellen hebben ontvangen zegt bij de meting in september 2007 een derde (34%) de reden niet te weten. Ruim een kwart (27%) van de (G)MR-leden die nog geen voorstellen heeft ontvangen, constateert dat de voorstellen nog niet klaar zijn. Een kwart (24%) van hen merkt op dat het bestuur en de (G)MR binnenkort met een gezamenlijk statuut en reglement(en) komen. Van de (G)MR-leden noemt 15% bij de meting in september 2007 nog andere redenen. Zie Tabel 5.4.

Tabel 5.4 – Waarom heeft het bestuur vóór 1 mei 2007 geen statuut of reglement(en) voorgelegd? naar schooltype (in %), meting van mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	Primair onder- wijs (n=471)	Voort- gezet onder- wijs (n=135)	Expertise- centra (n=31)	Totaal (n=629)	Primair onder- wijs (n=214)	Voort- gezet onder- wijs (n=35)	Expertise- centra (n=4)	Totaal (n=253)
het bestuur en de (G)MR komen vóór 1 september 2007 of rond september 2007 met gezamenlijke statuut en reglement(en)*	30	31	48	30	25	23	0	24
voorstel(len) is (zijn) nog niet klaar	29	43	23	32	26	31	50	27
anders	18	10	23	17	12	26	50	15
weet niet	23	16	6	21	37	20	0	34
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* Bij de meting in september 2007 is de antwoordcategorie: het bestuur en de (G)MR komen binnenkort met gezamenlijke statuut en reglement(en).

Andere redenen waarom het bestuur geen statuut en reglement(en) heeft voorgelegd

Door 17 procent van de voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden zijn bij de *meting in mei 2007* de volgende andere redenen genoemd waarom het bestuur geen statuut en reglement(en) heeft voorgelegd: reorganisaties, nieuwe organisatiestructuur en fusieperikelen, onvoldoende kennis en deskundigen ingeschakeld, werkgroep ingesteld/in behandeling, initiatief bij (G)MR neergelegd, geen prioriteit/tijdgebrek bij bestuur, verschil van mening binnen en tussen (G)MR en bestuur en onduidelijkheid over de redenen van bestuur.

Van de (G)MR-leden noemt 15% bij de *meting in september 2007* de volgende andere redenen: (G)MR heeft zelf een statuut en reglement(en) opgesteld, we willen nog extern advies inwinnen, we zijn nog met elkaar in gesprek en medezeggenschap heeft voor het bestuur geen prioriteit in verband met ‘stormachtige’ ontwikkelingen binnen de onderwijsinstelling waar men de handen vol aan heeft. Zie Bijlage 5.

5.5 Tijdpad waarbinnen voorstellen aan (G)MR worden voorgelegd

Wat is het aantal geschatte maanden waarbinnen voorstellen aan de (G)MR worden voorgelegd? Tabel 5.5 presenteert de geschatte periode waarbinnen voorstellen aan de (G)MR worden voorgelegd. We zien dat men in mei en september 2007 inschat dat het

bestuur tussen twee en drie maanden met voorstellen voor een statuut en reglement(en) komt. Dit gemiddelde inschatting ligt in het voortgezet onderwijs iets hoger.

Tabel 5.5 – Geschatte aantal maanden waarbinnen de voorstellen aan de (G)MR worden voorgelegd, naar schooltype (in gemiddelden), metingen mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	Primair onderwijs (n=157)	Voort- gezet onderwijs (n=49)	Expertise- centra (n=9)	Totaal (n=213)	Primair onderwijs (n=272)	Voort- gezet onderwijs (n=44)	Expertise- centra (n=7)	Totaal (n=323)
minimaal	0	0	1	0	0	1	2	0
maximaal	12	14	4	14	10	8	2	10
Gemiddeld	2,3	2,7	2,7	2,4	2,6	2,8	2	2,7
Standaard deviatie	2,0	2,9	1,2	2,2	1,5	2,1	-	1,6

5.6 Betrokkenen bij beoordeling van voorgestelde statuut en reglement(en)

Wie zijn betrokken geweest bij de beoordeling van het door het bestuur voorgelegde statuut en/of reglement(en)? Op (bijna) alle scholen is overleg gevoerd over de beoordeling van het voorgestelde statuut en reglement(en). Tweederde (66%) van de (G)MR'en heeft in eigen kring en/of in samenspraak met andere raden onder een bestuur een oordeel gevormd over het voorlegde statuut en reglement(en). Van de (G)MR'en stelt 14% andere betrokkenen te hebben ingeschakeld. Zie Tabel 5.6.

Tabel 5.6 – Wie zijn betrokken geweest bij de beoordeling van statuut en reglement(en)?, meer antwoorden mogelijk, naar schooltype (in %), meting september 2007

	Primair on- derwijs (n=587)	Voortgezet onderwijs (n=116)	Expertise- centra (n=14)	Totaal (n=717)
de gehele GMR	70	45	86	66
de gehele MR	66	70	50	66
de oudergeleding van de (G)MR	14	16	14	14
de leerlinggeleding van de (G)MR	-	9	-	9
de personeelsgeleding van de (G)MR	13	22	14	15
andere betrokkenen	14	16	71	14
er is geen overleg gevoerd met anderen	3	0	0	2

Andere betrokkenen ingeschakeld bij beoordeling statuut en reglement(en)

Van de (G)MR's stelt 14% andere betrokkenen te hebben ingeschakeld, zoals de achterban van (G)MR en (beleids)adviseurs van onderwijsorganisaties. Zie Bijlage 5.

5.7 Instemming (G)MR met voorgestelde statuut en reglement(en)

Heeft de (G)MR vóór 1 september 2007 ingestemd met het voorgestelde statuut en reglement(en)? Van de (G)MR's heeft 45% ingestemd met het voorlegde statuut en 48% met de voorgelegde reglement(en). Zie Tabel 5.7.

Tabel 5.7 – Heeft de (G)MR vóór 1 september 2007 ingestemd met het voorgestelde statuut en reglement(en)?, naar schooltype (in %), meting september 2007

	Primair onderwijs (n=587)	Voortgezet onderwijs (n=116)	Expertisecentra (n=14)	Totaal (n=717)
statuut	44	51	50	45
reglement(en)	48	50	50	48

Bij de tweede meting in september 2007 antwoordde 72% van de (G)MR-leden dat het bestuur vóór 1 september 2007 een statuut en reglement(en) heeft voorgelegd en 81% van de (G)MR-leden stelde een statuut te hebben ontvangen. Zie Tabel 5.1.

Uit het feit dat iets meer dan de helft van de (G)MR's nog niet heeft ingestemd met het voorgestelde statuut en reglement(en) kan worden opgemaakt dat personeel, ouders en leerlingen de uitdaging hebben opgepakt om serieus te onderzoeken welke mogelijkheden de WMS hen biedt om in onderling overleg zelf invulling te geven aan de gewenste medezeggenschap en een medezeggenschapsstructuur te ontwikkelen die past bij de lokale situatie (vgl. Geelkerken, 2006).

Over welke bevoegdheden beschikt de (G)MR zolang er geen statuut en nieuw medezeggenschapsreglement is vastgesteld? Volgens het overgangsrecht (artikel 41, WMS) vervalt het medezeggenschapsreglement van de (G)MR, zoals bedoeld in de Wet medezeggenschap onderwijs 1992, met ingang van 1 augustus 2009. Een breed samengestelde commissie WMS is van oordeel dat het uitgangspunt dient te zijn dat met ingang van 1 januari 2007 een MR tenminste beschikt over de bevoegdheden uit de WMS. Bevoegdheden in het bestaande reglement blijven hun werking dan behouden tot er een nieuw reglement ligt of uiterlijk tot 1 augustus 2008, wanneer zij niet in negatieve zin afwijken van de WMS.²

² Zie: www.infowms.nl/faq.

5.8 Gevolgen invoering WMS

Hoe beoordelen (G)MR-leden de gevolgen van de invoering van de WMS binnen de organisatie? De meerderheid van leden van medezeggenschapsraden is van mening dat invoering van de WMS de positie van personeel en ouders versterkt. Men is ook van mening dat de WMS meer garanties biedt voor informatieversterking aan MR, vergroting van het initiatiefrecht van de MR en een vergroting van maatwerk van de inspraak. Bij de tweede meting in september 2007 is men minder vaak van mening dat de positie van de geledingen is versterkt dan bij de eerste meting in mei 2007. Iets minder dan een vijfde van de (G)MR-leden vindt nog maar dat de positie van leerlingen is versterkt door de WMS. Hierbij moet wel worden opgemerkt, dat het totaalpercentage van de vraag of de positie van leerlingen versterkt is, in de meimeting volledig bepaald wordt door respondenten het voortgezet onderwijs. In de septembermeting daarentegen hebben respondenten bij de expertisecentra wel antwoord gegeven op deze vraag. Het totaalpercentage van deze meting is dan ook mede beïnvloed door de mening van respondenten uit dit schooltype en die is klaarblijkelijk verschillend van de respondenten uit het voortgezet onderwijs. Het percentage respondenten uit het voortgezet onderwijs dat het in de septembermeting eens is met de stelling dat de positie van leerlingen versterkt is, is nog bijna even groot als in de meimeting (respectievelijk 61% en 54%). De respondenten bij de expertisecentra zijn in de septembermeting duidelijk minder positief met respectievelijk 12%, met als gevolg dat het totaalpercentage in de septembermeting veel lager is dan in de meimeting. Omdat de bevinding dat men bij de expertisecentra minder positief is over de positie van leerlingen bij de medezeggenschap dan in het voortgezet onderwijs, overeenkomt met de bevindingen van de projectgroep WMS, kan worden aangenomen dat het totaalpercentage in de meimeting in werkelijkheid waarschijnlijk lager is dan de huidige 61%. Zie Tabel 5.8.

De versterking van de positie van de geledingen op bepaalde terreinen roept de vraag op in hoeverre daardoor de positie van de medezeggenschapsraad als geheel wordt ondergraven (vgl. De Bont-Hanenkamp, 2007).³

De WMS lijkt met name meer garanties te bieden voor informatieverstrekking aan de MR en meer kansen te bieden door de flexibeler structuur van de medezeggenschap in de school. Deze wet zal daarom een verrijking (kunnen) betekenen ten opzichte van de WMO 1992, omdat met name de informatieverstrekking door het schoolbestuur soms problematisch verliep, reglementen ‘papieren tijgers’ bleken te zijn als een bestuur de (G)MR niet serieus nam en er behoefte ontstond aan een nieuwe filosofie, aan nieuwe

3 Aandachtspunt van de dagvoorzitter, mr. B. Olivier, op de studiedag WMS, 3 november 2006, te Utrecht.

uitdagingen, een nieuw elan en nieuwe vormen van beleidsbeïnvloeding binnen schoolorganisaties (Jansen, 2006; Smit e.a., 1997; Smit & Van Kuijk, 2004; Willemsen, 2006).

Tabel 5.8 – De invoering van de WMS leidt tot de volgende veranderingen binnen de organisatie, meer antwoorden, naar schooltype (in %), meting mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	Primair onderwijs (n=796)	Voort- gezet onderwijs (n=206)	Expertise- centra (n=46)	Totaal (n=1042)	Primair onderwijs (n=669)	Voort- gezet onderwijs (n=134)	Expertise- centra (n=17)	Totaal (n=820)
	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens
het voeren van afzonderlijk overleg met schoolbestuur/management door personeelsgeleding, ouders/leerlingen-geleding*	-	-	-	-	51	44	71	50
versterking positie personeel bij de medezeggenschap	64	59	74	64	53	60	71	55
versterking positie ouders bij de medezeggenschap	62	58	67	62	54	55	53	54
versterking positie leerlingen bij de medezeggenschap	-	61	-	61	-	54	12	19
vergroting flexibiliteit inrichting medezeggenschap	68	62	76	67	62	62	71	62
meer garanties informatieverstrekking aan MR	61	51	59	59	64	56	88	64
vergroting initiatiefrecht MR	61	52	58	59	60	52	82	59
vergroting maatwerk inspraak	58	50	62	56	54	51	71	54

* Deze vraag is niet gesteld bij de meting in mei 2007.

Gevolgen invoering WMS volgens de geledingen

Hoe kijken de geledingen zelf aan tegen de invoering van de WMS? Over de hele linie hebben personeels-, ouder- en leerlingengeleding ongeveer dezelfde inschatting wat betreft de gevolgen van de invoering van de WMS voor henzelf en voor de andere geledingen wat betreft de inrichting van de medezeggenschap, de informatieverstrekking

door bestuur, initiatiefmogelijkheden en maatwerk van inspraak passend bij de schoolsituatie. Bij de tweede meting in september 2007 is men echter over het algemeen minder positief, c.q. realistischer dan bij de eerste meting in mei 2007, over de gevolgen van de invoering van de WMS voor de versterking van de positie van de geledingen bij de medezeggenschap. De positie van leerlingen lijkt er door de invoering van de WMS het minst er op vooruit te zijn gegaan. Zie Tabel 5.9.

Tabel 5.9 – De invoering van de WMS leidt tot de volgende veranderingen binnen de organisatie, meer antwoorden mogelijk, naar geleding (in %) en gemiddelden, meting mei en september 2007

	meting mei 2007				meting september 2007			
	personeelsgeleding (n=663)	oudergeleding (n=442)	leerlingen-geleding (n=14)	Totaal (n=1119)	personeelsgeleding (n=535)	oudergeleding (n=390)	leerlingen-geleding (n=7)	Totaal (n=934)
	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens	(zeer) mee eens
versterking positie personeel bij de medezeggenschap	65	62	42	63	59	47	29	54
versterking positie ouders bij de medezeggenschap	62	61	58	61	53	53	29	53
versterking positie leerlingen bij de medezeggenschap	40	33	77	38	22	16	57	19
vergroting flexibiliteit inrichting medezeggenschap	68	67	64	67	61	60	57	60
meer garanties informatieverstreking aan MR	61	56	80	59	63	60	43	62
vergroting initiatiefrecht MR	61	57	55	59	60	53	43	57
vergroting maatwerk inspraak	57	54	64	56	55	46	29	51

5.9 Ervaren knelpunten invoering WMS

Heeft men knelpunten ervaren bij de invoering van de WMS? Van de voorzitters/secretarissen en leden (G)MR heeft 38% knelpunten ervaren. Zie Tabel 5.10.

Tabel 5.10 – Heeft men knelpunten ervaren bij de invoering van de WMS? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=889)	Voortgezet onderwijs (n=222)	Expertise- centra (n=49)	Totaal (n=1150)
ja	36	43	45	38
nee	64	57	55	62
totaal	100	100	100	100

De ervaren knelpunten bij de invoering WMS hebben betrekking op de tijdsdruk waarbinnen het statuut en de reglementen moesten worden vastgesteld, de weerstand tegen verandering, de kwaliteit van het bestuur, de kwaliteit van de (nieuwe) GMR en de werkbaarheid van de WMS. Zie Bijlage 5.

5.10 Functioneren Projectgroep WMS

Op de hoogte van Projectgroep WMS

Aan de voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden is de vraag voorgelegd of ze op de hoogte zijn van het bestaan van de Projectgroep WMS. Tabel 5.11 laat zien dat bijna driekwart (72%) van hen bekend is met de Projectgroep. De bekendheid is in het voortgezet onderwijs en bij expertisecentra iets hoger dan in het primair onderwijs.

Tabel 5.11 – Bent u op de hoogte van het bestaan van de Projectgroep WMS? naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=900)	Voortgezet onderwijs (n=224)	Expertise- centra (n=50)	Totaal (n=1164)
ja	71	77	76	72
nee	29	23	24	28
totaal	100	100	100	100

Op de hoogte van Projectgroep WMS, naar geleding

We zijn ook nagegaan of er verschillen zijn tussen de geledingen van de (G)MR wat betreft kennis van de Projectgroep. Uit deze analyses blijkt dat de personeelsgeleding iets vaker op de hoogte is van het bestaan van de Projectgroep dan de ouder- en de leerlingengeleding. Zie Tabel 5.12.

Tabel 5.12 – Bent u op de hoogte van het bestaan van de Projectgroep WMS? naar geleding (in %), meting mei 2007

	personeelsgeleding (n=663)	oudergeleding (n=442)	leerlingengeleding (n=14)	Totaal (n=1119)
ja	76	67	64	72
nee	24	33	36	28
totaal	100	100	100	100

Wijze van contact met Projectgroep WMS

Aan de voorzitters/secretarissen en leden van medezeggenschapsraden is vervolgens de vraag voorgelegd op welke wijze er contact is geweest tussen de Projectgroep en de (G)MR. De belangrijkste contactvormen zijn de website van de Projectgroep (51%) en brochures die de projectgroep heeft geproduceerd (41%). In mindere mate zijn er ook contacten geweest via nieuwsbrieven (25%) en voorlichtingsbijeenkomsten (20%), e-mail, telefoon en brief (16%). Zo'n 5 procent van de (G)MR'en heeft via het volgen van een cursus contact gehad met de Projectgroep WMS, of is door een ouder- of een personeelsorganisatie op deze organisatie geattendeerd. Een tiende van de (G)MR'en heeft geen contact gehad met de Projectgroep. Zie Tabel 5.13.

Tabel 5.13 – Op welke wijze is er contact geweest tussen de Projectgroep en de (G)MR? meer antwoorden mogelijk, naar schooltype naar schooltype (in %), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=638)	Voortgezet onderwijs (n=172)	Expertise- centra (n=38)	Totaal (n=839)
via voorlichtingsbijeenkomst(en)	19	23	24	20
via de website	46	66	61	51
via e-mail / telefoon / brief	16	13	26	16
via brochures	44	31	47	42
via nieuwsbrieven	25	22	32	25
anders	6	2	11	5
er is geen contact geweest	11	12	8	11
weet niet	8	4	3	7

Contact tussen Projectgroep WMS en (G)MR, naar geleding

Uit aanvullende analyses komt naar voren dat de personeelsgeleding en de leerlingengeleding vaker dan de oudergeleding contact hebben gehad via de website. Voor de personeelsgeledingen zijn de brochures vaker een belangrijke informatiebron geweest dan

voor de ouder- en leerlingengeledingen. Voor de leerlingen zijn de website en de nieuwsbrieven belangrijke informatiekkanalen. Zie Tabel 5.14.

Tabel 5.14 – Op welke wijze is er contact geweest tussen de Projectgroep en de (G)MR? meer antwoorden mogelijk, naar geleding (in %), meting september 2007

	personeels- geleding (n=663)	oudergeleding (n=442)	leerlinggeleding (n=14)	Totaal (n=839)
via voorlichtingsbijeenkomst(en)	21	19	22	20
via de website	52	47	56	51
via e-mail / telefoon / brief	17	12	-	16
via brochures	45	37	22	42
via nieuwsbrieven	26	22	33	25
anders	4	6	11	5
er is geen contact geweest	9	13	22	11
weet niet	6	7	11	7

Handreikingen en voorlichting

Hebben (G)MR-leden gebruik gemaakt van de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS? Tabel 5.15 presenteert het gebruik van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS naar schooltype. We zien dat de helft van de (G)MR-leden gebruik heeft gemaakt van de tools en handvatten die de projectgroep WMS heeft opgesteld. In het voortgezet onderwijs en bij expertisecentra maakt men vaker gebruik van de aangeleverde materialen dan in het primair onderwijs.

Tabel 5.15 - Heeft u wel eens gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS? meting september 2007

	Primair onderwijs (n=669)	Voortgezet onderwijs (n=134)	Expertisecentra (n=17)	Totaal (n=820)
ja	45	69	76	50
nee	55	31	23	50

5.11 Continuïteit dienstverlening Projectgroep WMS

Het fundamentele verschil in eindverantwoordelijkheden in de relatie tussen schoolbestuur en (G)MR maakt deze relatie asymmetrisch. Dat wil zeggen: het zwaartepunt bij de

realisering van ‘gelijkwaardige’ partnerschap ligt bij het schoolbestuur. Immers, het bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid voor het beleid en de inrichting van de schoolorganisatie als leef- en leergemeenschap. Bij een terugtrekkende overheid dient in het onderwijs geïnvesteerd te worden in zowel de ‘zelfredzaamheid’ van scholen als het ontwikkelen van een ‘democratische houding’ binnen schoolorganisaties om te voorkomen dat bij het onderwijs teveel zeggenschap bij te weinig personen komt (De Winter, 2004; Van Katwijk, 2006; Zoontjens, 2007c). De Projectgroep WMS beoogt via diverse activiteiten de medezeggenschap in het onderwijs te optimaliseren en inspraakorganen beter toe te rusten om hun taken te kunnen uitvoeren.

Behoeftte aan voorlichting van Projectgroep WMS

Hebben (G)MR-leden in verband met hun functioneren in de toekomst behoefte aan voorlichting van de Projectgroep WMS? Ruim een kwart (26%) van de (G)MR-leden zegt hieraan behoefte te hebben. Van de (G)MR-leden weet 60% (nog) niet of men behoefte heeft aan voorlichting. Zie Tabel 5.16.

Tabel 5.16 - Heeft u in de toekomst behoefte aan voorlichting van de Projectgroep WMS? naar schooltype (in procenten), meting september 2007

	Primair onderwijs (n=669)	Voortgezet onderwijs (n=134)	Expertisecentra (n=17)	Totaal (n=820)
ja	26	30	24	26
nee	14	13	12	14
weet niet	60	57	64	60

Gewenste voorlichting

De WMS is een instrument om met name de structuur van de medezeggenschap te beïnvloeden. Minstens zo belangrijk voor het optimaal functioneren van inspraak is dat betrokkenen de kennis en vaardigheden bezitten ten aanzien van de gewenste beleidsbeïnvloeding (Arends, 2006; Smit, Driessen & De Vroom, 2006b). Zoals we hiervoor zagen heeft een kwart van de leden van (G)MR'en in de toekomst behoefte aan voorlichting van servicepunt www.infowms.nl. Uit de opmerkingen van (G)MR-leden blijkt dat de gewenste voorlichting een breed spectrum aan onderwerpen omvat en door hen als zeer belangrijk en noodzakelijk geacht wordt om de concretisering en verbetering van de medezeggenschap vorm te kunnen geven. Genoemde thema's zijn: behoefte aan praktisch toepasbare informatie om de WMS te kunnen hanteren, minder afhankelijk van het bestuur te kunnen opereren, gewenste aanpassingen in statuut en reglement(en) te kunnen doorvoeren en als (G)MR beter te kunnen functioneren. Zie Bijlage 5.

Suggesties ter verbetering contact met Projectgroep WMS

Tenslotte is de vraag voorgelegd of men suggesties heeft voor verbetering van het contact met de Projectgroep. Een tiende van de voorzitters/secretarissen en leden van (G)MR'en heeft suggesties aangeleverd hoe het contact met de Projectgroep WMS te verbeteren. Zie Tabel 5.17.

Tabel 5.17 – Heeft u suggesties hoe het contact met de Projectgroep WMS verbeterd zou kunnen worden? naar schooltype (in procenten), meting mei 2007

	Primair onderwijs (n=520)	Voortgezet onderwijs (n=145)	Expertise- centra (n=34)	Totaal (n=693)
ja	12	6	12	10
nee	88	94	88	90

Genoemde aanbevelingen om het contact met de Projectgroep WMS te verbeteren hebben betrekking op de aard en de kwaliteit van de informatie. Zie Bijlage 5.

5.12 Samenvattend

Op minder dan de helft van de scholen is aan de (G)MR vóór 1 mei 2007 een statuut voorgelegd en meer dan de helft van de medezeggenschapsraden heeft vóór 1 mei reglementen ontvangen van het bestuur. In het basisonderwijs zijn iets vaker een statuut en reglementen voorgelegd dan in het voortgezet onderwijs en bij expertisecentra. De inschatting van de meeste besturen en (G)MR'en was bij de eerste meting dat men vóór 1 september 2007 of rond september 2007 met een gezamenlijke statuut en reglement(en) zou komen. Bij de tweede meting in september 2007 constateert 72% van de (G)MR-leden dat het bestuur vóór 1 september 2007 een statuut en reglement(en) heeft voorgelegd en 81% meldt een statuut te hebben ontvangen.⁴

De totstandkoming van een statuut en reglementen is veelal een samenspel geweest tussen bestuur, (G)MR en schoolleiding. In het primair onderwijs heeft de gehele GMR vaker een rol gespeeld dan bij de andere schooltypen. Van de voorzitters/secretarissen en leden GMR die niet betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van statuut en reglement(en) had ruim driekwart dit wel gewild.

⁴ Besturen schetsen wat betreft het stadium van implementatie van de WMS over het algemeen een iets positiever beeld dat de (G)MR'en.

De WMS biedt volop ruimte aan de vormgeving van de medezeggenschap ter plaatse. Meer ruimte in structurering betekent dat daar waar die ruimte wordt benut er (veel) meer tijd nodig is voor overleg (vgl. Brekelmans, 2006).

De meerderheid van de voorzitters/secretarissen en leden van (G)MR'en zijn van mening dat invoering van de WMS de positie van personeel, ouders en leerlingen versterkt. Men is ook van mening dat de WMS meer garanties biedt voor informatieversterking aan de MR, vergroting van het initiatiefrecht van de MR en een vergroting van maatwerk van de inspraak.

Ruim een derde van de leden van (G)MR'en heeft knelpunten ervaren bij de invoering van de WMS. Tijdsdruk, startproblemen, weerstand tegen verandering, kwaliteit van de WMS en communicatie met bestuur speelden hen parten.

Bijna driekwart van leden, voorzitters/secretarissen en leden is bekend met de Projectgroep WMS. De belangrijkste contactvormen met de Projectgroep waren de website en brochures van de Projectgroep. In mindere mate zijn er ook contacten geweest via nieuwsbrieven en voorlichtingsbijeenkomsten, e-mail, telefoon, brief en heel soms via een cursus die men heeft gevolgd bij de Projectgroep. Een tiende van de (G)MR'en heeft geen contact gehad met de Projectgroep. Genoemde suggesties ter verbetering van het contact met Projectgroep WMS zijn: wijze van informatieverstrekking, taalgebruik en kwaliteit van de website.

6 Samenvatting

6.1 Inleiding

In dit rapport wordt verslag gedaan van twee deelonderzoeken naar de invoering van de Wet medezeggenschap op scholen. In paragraaf 6.2 worden de aanleiding en de onderzoeksvragen geschetst. In paragraaf 6.3 komen de resultaten aan de orde. We sluiten het hoofdstuk af met conclusies en aanbevelingen.

6.2 Aanleiding en onderzoeksvragen

Aanleiding

De Wet medezeggenschap op scholen (WMS) is op 1 januari 2007 ingevoerd. Sinds die datum gelden de bevoegdheden zoals omschreven in de WMS. Aan een school, een centrale dienst en een regionaal expertisecentrum is een medezeggenschapsraad verbonden. Het schoolbestuur met meer dan één school onder beheer stelt een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR) in met wettelijk vastgelegde bevoegdheden. De leden van de GMR worden gekozen door de leden van de afzonderlijke MR'en. Scholen kunnen sinds de invoering van de WMS op initiatief van de (G)MR de medezeggenschap inrichten op basis van lokale behoeften, wensen, ambities en mogelijkheden binnen de door de wetgever gestelde kaders. Concreet gaat het om het instellen van nieuwe inspraakorganen zoals de themaraad en deelraad. Voor succesvolle veranderingen zijn betrokkenheid en draagvlak nodig.

Onderzoeksvragen

1. In welke mate voldoen de schoolbesturen aan hun verplichting op 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) te hebben voorgelegd aan de (G)MR?
2. In welke mate is gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS?
3. In welke mate is gebruik gemaakt van voorbeelden van anderen?
4. Is er bij de ontwikkeling van een statuut en reglement(en) overleg geweest met de betrokken partijen (personeel, ouders, leerlingen) en/of (G)MR'en?
5. In welke mate stemmen (G)MR'en in met de door de besturen voorgelegde voorstellen?

6. Op welke wijze en in welke mate hebben (G)MR'en in verband met het verlenen van instemming overleg gevoerd met de afzonderlijke geledingen van personeel, ouders en leerlingen?

6.3 Resultaten

Per onderzoeksvraag worden de belangrijkste uitkomsten weergegeven.

Onderzoeksvraag 1: In welke mate voldoen de schoolbesturen aan hun verplichting om vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) te hebben voorgelegd aan de (G)MR?

Een ruime meerderheid (67%) van de bestuursleden/schoolleiders geeft aan dat er is voldaan aan de verplichting om vóór 1 mei 2007 een statuut voor te leggen aan de (G)MR. Aan de verplichting om (een) reglement(en) voor te leggen aan de (G)MR is in iets sterkere mate voldaan: 70% van de bestuursleden/schoolleiders geeft aan dat deze is(zijn) voorgelegd aan de (G)MR. Hierbij zijn nauwelijks verschillen tussen de verschillende schooltypen te vinden. Een zorgpunt is dat een derde van de schoolbesturen zich niet aan de verplichting heeft gehouden om vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) voor te leggen aan de (G)MR. Bij de tweede meting in september 2007 constateert 72% van de (G)MR-leden dat het bestuur vóór 1 september 2007 een statuut heeft voorgelegd en 81% meldt reglementen te hebben ontvangen.

Onderzoeksvraag 2: In welke mate is gebruik gemaakt van handreikingen en voorbeelden van de projectgroep?

De overgrote meerderheid (82%) van de besturen heeft de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS helemaal overgenomen en toegespitst op eigen situatie. Bijna een tiende (8%) van de bestuurders heeft de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS als inspiratie gebruikt. Een klein aantal besturen (3%) heeft een (iets) andere aanpak gehanteerd: de handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep WMS zijn kritisch bekeken, vergeleken met het oude reglement, grotendeels overgenomen en op onderdelen aangepast aan de plaatselijke situatie (zoals de omvang van de organisatie).

De helft van de (G)MR-leden heeft gebruik gemaakt van de tools en handvatten die de projectgroep WMS heeft opgesteld. In het voortgezet onderwijs en bij expertisecentra maakt men vaker gebruik van aangeleverde materialen dan in het primair onderwijs.

Onderzoeksvraag 3: In welke mate is gebruik gemaakt van voorbeelden van anderen?

Besturen die andere organisaties hebben ingeschakeld, hebben zich over het algemeen (84%) gewend tot besturenorganisaties. Bijna een vijfde van de besturen heeft geput uit handreikingen en voorbeelden van vakbonden (19%) en organisaties van schoolleiders (19%). Iets minder vaak (14%) heeft men handreikingen en voorbeelden van ouderorganisaties en de leerlingenorganisatie (5%) gehanteerd. Maar omdat vrijwel alle onderwijsorganisaties de statuten en reglementen van de Projectgroep WMS hebben overgenomen en op hun eigen website hebben gezet, kan worden vastgesteld dat bijna alle schoolbesturen handreikingen en voorbeelden van de Projectgroep hebben gebruikt.

Onderzoeksvraag 4: Is er bij de ontwikkeling van een statuut en reglement(en) overleg geweest met de betrokken partijen (personeel, ouders, leerlingen) en/of (G)MR'en?

Op bijna driekwart (71%) van de scholen is de gehele (G)MR betrokken geweest bij de totstandkoming van nieuwe regels met betrekking tot de medezeggenschap. Op 13% van de scholen heeft de personeelsgeleding van de (G)MR een rol gespeeld in het overleg. De oudergeleding is door bijna een tiende van de besturen gehoord. Van de besturen heeft 36% nog anderen gehoord, bijvoorbeeld: klankbordgroep van ouders en personeel, ouderraden, leerlingenraden, schoolteam, (bovenschools) management(team), algemeen directeur, schooldirecteuren, directieberaad, Ministerie OCW, gemeentebestuur, koepelorganisaties, (adviseurs van) besturenorganisaties, vakorganisaties, ouderorganisaties, leerlingenorganisatie, ondersteuningsinstellingen, administratiekantoren, beleidsmedewerkers stafbureau, projectgroep voorbereiding van bestuurlijke fusie, schooladviesraad, coördinator samenwerkingsverband, cursusleider scholingstraject MR, hoofd P&O, extern juridische adviseurs en onderwijsadviseurs.

Bijna een tiende (9%) van de besturen heeft geen overleg met anderen gevoerd over de totstandkoming van statuut en reglementen.

Onderzoeksvraag 5: In welke mate stemmen (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraden in met de door de besturen voorgelegde voorstellen?

Volgens de schoolbesturen/schoolleiders heeft meer dan de helft (57%) van de (G)MR'en vóór 1 september 2007 ingestemd met het voorgestelde medezeggenschapsstatuut en reglement(en). In het voortgezet onderwijs en bij de expertisecentra (iets vaker dan in het primair onderwijs. Van de (G)MR'en heeft 43% dus (nog) niet ingestemd met een statuut en reglement(en). Er is dus nog veel werk aan de winkel.

Onderzoeksvraag 6: Op welke wijze en in welke mate hebben (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraden in verband met het verlenen van instemming overleg gevoerd hebben met de afzonderlijke geledingen van personeel, ouders, leerlingen?

Op (bijna) alle scholen is overleg gevoerd over de beoordeling van het voorgestelde statuut en reglement(en). Tweederde (66%) van de (G)MR'en heeft intern en veelal in samenspraak met andere (G)MR'en onder een bestuur een oordeel gevormd over het voorgelegde statuut en reglement(en). De personeelsgeleding (G)MR en de oudergeleding (G)MR zijn op minder dan een vijfde van de scholen afzonderlijk betrokken geweest bij het overleg. De leerlingengeleding (G)MR is op bijna een tiende van de scholen gehoord. Van de (G)MR'en stelt 14% andere betrokkenen te hebben ingeschakeld, zoals de achterban van de (G)MR en (beleids)adviseurs van onderwijsorganisaties. Deze lage percentages maken duidelijk dat de medezeggenschap door de betrokkenen als een gezamenlijke activiteit wordt gezien.

6.3 Conclusies en aanbevelingen

De besturen, managers en (G)MR'en waarvan we de gegevens hebben verzameld, waren bereid binnen een paar maanden (soms) twee keer aan het onderzoek mee te werken. Ze waren de eersten die een statuut en nieuwe reglementen hebben opgesteld. Ze vormen naar verwachting een 'kopgroep' in het onderwijs wat betreft de invoering van de WMS. Daardoor is het mogelijk dat de onderzoeksresultaten een te positief beeld geven van hoe het momenteel met de implementatie van de WMS in het onderwijs is gesteld.

Conclusies

1. De invoering van de WMS is door bijna driekwart van de besturen en (G)MR'en loyaal ter hand genomen om de structuur van de medezeggenschap in onderwijs te bespreken en vast te stellen. De totstandkoming en vaststelling van een statuut en reglement(en) is doorgaans een intensief samenspel geweest tussen bestuur, (G)MR en schoolleiding. Schoolbesturen en schoolleiding hebben (G)MR'en aangesproken als coproductanten van hun beleid, waardoor er een breed draagvlak is ontstaan voor de nieuwe inspraakstructuur op scholen.
2. De invoering van de WMS heeft een 'zachte landing' gemaakt in onderwijs, omdat de wet tegemoet komt aan de wens om op basis van een nieuwe filosofie en op een moderne manier de medezeggenschap vorm te geven.
3. De invoering van de WMS heeft de medezeggenschap bij besturen nadrukkelijker op de agenda gezet.

4. De WMS hebben besturen, schoolleiders en inspraakorganen gestimuleerd om de (gewenste) inspraak binnen de eigen onderwijsinstelling tegen het licht te houden.
5. Bij de meeste onderwijsinstellingen hebben (G)MR'en de uitdaging opgepakt om serieus te onderzoeken welke mogelijkheden de WMS biedt om in onderling overleg zelf invulling te geven aan de gewenste medezeggenschapsstructuur, passend bij de lokale situatie. Men heeft er de tijd voor genomen om elkaars standpunten te leren kennen als (sparring)partners bij de medezeggenschap.
6. Het beoordelen van statuut en reglement(en) is op scholen als een gezamenlijke activiteit van personeel, ouders en leerlingen beschouwd.
7. Besturen en (G)MR-leden hebben bij de invoering WMS met name knelpunten ervaren wat betreft de tijdsdruk waarbinnen het statuut en de reglementen moesten worden vastgesteld en de weerstand tegen verandering binnen de organisatie.
8. Een zorgpunt is dat een derde van de schoolbesturen zich niet aan de letterlijke verplichting heeft gehouden om vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en reglement(en) voor te leggen aan de (G)MR.
9. Onderwijsinstellingen hebben meer tijd nodig om tot een definitieve vaststelling van het statuut en reglement(en) te komen dan in de wet is voorzien, omdat men meer zicht wil hebben op de vele keuzemogelijkheden die de wet biedt wat betreft de inrichting van de medezeggenschapsstructuur en de consequenties hiervan voor de verschillende geledingen.
10. De flexibele wijze waarop binnen de organisatie de medezeggenschapsstructuur wordt ingericht, heeft de belangstelling voor de medezeggenschap binnen schoolorganisaties duidelijk een nieuwe impuls gegeven.
11. De WMS lijkt in vergelijking met de WMO 1992 meer garanties te bieden voor informatieverstrekking van het schoolbestuur aan de (G)MR.
12. De invoering van de WMS heeft de positie van de personeels- en oudergeleding bij de medezeggenschap versterkt.
13. De positie van leerlingen in het voortgezet onderwijs als afnemers van het 'product' onderwijs is er door de invoering van de WMS enigszins op vooruit gegaan, in vergelijking met hun positie onder de vigeur van de WMO 1992. Al is de optimale situatie nog niet bereikt.
14. De Projectgroep WMS geniet grote bekendheid in het onderwijsveld en heeft een (zeer) belangrijke rol gespeeld bij de invoering van de WMS.
15. Ruim een kwart van de (G)MR-leden en ruim een tiende van de besturen heeft in de toekomst behoefte aan voorlichting van de Projectgroep WMS in verband met het functioneren van de inspraak.
16. De gewenste voorlichting van de Projectgroep WMS omvat een breed spectrum aan onderwerpen gericht op concretisering van de kansen en mogelijkheden die de wet biedt.
17. De invoering van de WMS lijkt voor vele (G)MR'en een groei- en ontwikkelingsproces in te luiden om op basis van gelijkwaardigheid het bestuursbeleid mee vorm

te geven. Het overleg tussen bestuur, management, (G)MR en achterban over medezeggenschap heeft zich op een groot aantal scholen ontwikkeld van een kabbelend beekje in een bruisende waterval.

18. Voorafgaande aan de invoering van de WMS speelden (G)MR'en een (zeer) beperkte rol bij de kwantitatieve en kwalitatieve veranderingen in het onderwijs, omdat ze niet alleen over te weinig bevoegdheden, maar ook over te weinig vaardigheden beschikten om slagvaardig te kunnen participeren in de besluitvorming. Verdere professionalisering van inspraakorganen en imago versterking richting besturen en management is noodzakelijk om een rol te kunnen spelen bij de borging van de kwaliteit van het beleid.

Aanbevelingen

Voorstellen voor vervolgonderzoek om de vinger aan de pols te houden wat betreft de kwaliteit van de medezeggenschap en inzicht te krijgen in:

1. *De inhoud van de medezeggenschapsstatuten en -reglementen.* Hoe zien ze eruit? Voldoen ze aan de gestelde wetgeving? Is het een verbetering of juist een verarming voor de positie van de (geledingen van de) GMR en de MR doordat bijvoorbeeld instemmingsbevoegdheden zijn omgezet in adviesbevoegdheden?
2. *Profiel van 'koplopers' en 'achterblijvers'.* Welke verschillen zijn er tussen de scholen die tot de kopgroep van de medezeggenschap en tot de achterblijvers behoren? Waar hangen deze verschillen mee samen? Hoe kunnen achterblijvers gestimuleerd worden de kansen en mogelijkheden die de WMS biedt beter te benutten? Hoe kunnen onderwijsinstellingen door uitwisseling van ervaringen van elkaar leren? Welke rol kan de Projectgroep WMS hierbij spelen?
3. *Keuze voor gezamenlijkheid én versterking eigenstandigheid.* Onder welke condities functioneert de gezamenlijke medezeggenschap van personeel, ouders/leerlingen en de versterking van de eigenstandigheid van de geledingen optimaal?
4. *Benutting ruimte voor flexibiliteit.* In welke mate benutten onderwijsinstellingen de ruimte voor flexibiliteit op het gebied van overdracht en omzetting van bevoegdheden en in de wijze waarop binnen de organisatie de medezeggenschapsstructuur wordt ingericht? Wat zijn de resultaten?
5. *Versterking informatieverstrekking aan (G)MR en initiatiefrecht van (G)MR.* Onder welke condities wordt de (G)MR optimaal geïnformeerd waardoor men beleidsprocessen beter kan volgen en controleren? Maakt de (G)MR optimaal gebruik van het recht om voorstellen te doen en standpunten kenbaar te maken?
6. *Versterking rechtsbescherming en rechtszekerheid van de (G)MR.* Biedt de geschillenbeslechting via de landelijke geschillencommissie en bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam voldoende rechtsbescherming en rechtszekerheid aan medezeggenschapsorganen? Wat zijn de ervaringen?

7. *Medezeggenschap in internationaal perspectief.* Welke verschillen (in opzet en mate van professionalisering) zijn er tussen Nederland en andere landen wat betreft de medezeggenschap in het onderwijs? Wat kan Nederland hiervan leren?

Bijlagen

Bijlage 1 – Geraadpleegde literatuur

- Arends, J. (2006). Nieuw in de medezeggenschapsraad. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 52-54). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Beek, F. van ter (2001). Mede-ik-heb-niet-veel-te-zeggen-schap. In F. Smit (ed.), *Dwangbuis of maatwerk? Medezeggenschap op de universiteit*. (pp. 37-39). Nijmegen: ITS.
- Boersma, L. (2006a). Belangrijkste wijzigingen in wetsvoorstel medezeggenschap op scholen op een rij. Tweede kamer aan zet. *School & Medezeggenschap*, 22, (2), pp. 3-4.
- Boersma, L. (2006b). WMS een feit. Tweede kamer akkoord. *MR magazine*, 22, (6/7), pp. 6-7.
- Boersma, L. (2007). WMS in werking. Eerste kamer stemt in met WMS. *MR magazine*, 23, (1), pp. 16-17.
- Boezem, R. van den (2006). WOR of WMS doet er niet toe. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (p. 37). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Bont-Hanenkamp, M. de (2007). Studiedag WMS. In F. Smit, A. Cluitmans-Souren, H. Jansen & C. van Vught (eds.), *Handboek Wet medezeggenschap op school* (pp. 5100, 1-45). Den Haag: Sdu uitgevers.
- Boom, E. van der, Uwland, A. & Siegert, J. (2007). *Slotmonitor invoering lumpsum po*. Rotterdam: ECORYS.
- Brekelmans, F. & Noorlander, C. (2001). *Bovenbestuurlijke medezeggenschap per convenant: een juridisch onderzoek naar de mogelijkheid van bovenbestuurlijke medezeggenschap per convenant in het kader van de samenwerkingsverbanden WSNS en VO-VSO*. Utrecht: AOb.
- Brekelmans, F., Elderen, J. van & Limper, R. (2004). *Focus op versterking. Advies Expertgroep Medezeggenschap*.
- Brekelmans, F., Goetheer, G., Schoonhoven, R. van (2006). *De Wet medezeggenschap op scholen: veranderingen, opbouw en thema's*. Den Haag: Elsevier.
- Brekelmans, F. (2006). Waarom een medezeggenschapswet in het onderwijs?. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 16- 25). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Cluitmans-Souren, A. (2006). Naar een nieuwe WMS., in: *Handboek Medezeggenschap op School*, I-9100- 1/9100-24, Den Haag: Sdu uitgevers.
- Geelkerken, P. (2006). Naar een flexibele medezeggenschapswet. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 42-43). Alphen aan den Rijn: Kluwer.

- Huisman, P. (2007). Goed onderwijsbestuur en de rol van medezeggenschap. In F. Smit, A. Cluitmans-Souren, H. Jansen & C. van Vught (eds.), *Handboek Wet medezeggenschap op school* (pp. 6120, 1-20). Den Haag: Sdu uitgevers.
- Jansen, H. (2006). De nieuwe school leidt tot nieuwe medezeggenschap. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 111-115). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Kamps, P. (2006). Leerlingenparticipatie staat op een laag pitje. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 63-65). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Karsten, S., Jong, U. de, Ledoux, G., & Sligte, H. (2006). *De positie van ouders en leerlingen in het governancebeleid*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm instituut.
- Katwijk, W. van (2006). De nieuwe medezeggenschap is een lakmoesproef voor het onderwijs. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (p. 35). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Koning, R. de. (2007). Groeiproces naar evenwichtige verhoudingen. Stand van zaken rond invoering WMS. *MR magazine*, 23, (8/9), 16-17.
- Kortmann, C. (2001). Vertegenwoordiging en medezeggenschap in de universiteit. In F. Smit (ed.), *Dwangbuis of maatwerk? Medezeggenschap op de universiteit*. (pp. 51-57). Nijmegen: ITS.
- Kesteren, I. van (2006). Een school is de Hema niet! In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 35-36). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Limper, R. (2006). Het belang van medezeggenschap. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs* (pp. 49-50). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Mertens, H. (2007). Primeur: MR bij de Ondernemingskamer. Bevoegd gezag komt verplichtingen niet na. *MR magazine*, 23, (11), 7.
- Onderwijsraad (2006a). *Duurzame onderwijsrelaties. Hoe kan partnerschap tussen de school en de omgeving verantwoord vorm krijgen?* Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2006b). *Een vlechtwerk van opvang en onderwijs*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2007). *De maatschappelijke onderneming als rechtsvorm in het onderwijs*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Rooyen, M. van (2006). Medezeggenschap van ouders bij de WMS. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 71-73). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Rooyen, M. van (2006). Invoering WMS. Wat betekent dat voor de (G)MR? In: *Ouders en School*, nr. 5 pp 14 en 15). Den Haag: Nederlandse Katholieke vereniging van Ouders.

- Smit, F., Ojen, Q. van, Vegt, A. van der, Brink, M. & Claessen, J. (1997). *Werking van de Wet medezeggenschap onderwijs 1992*. Nijmegen/Ubbergen: ITS/Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- Smit, F. & Kuijk, J. van (2004). *Inspraak bij bovenschools beleid. Roeien met de riemen die je hebt*. Nijmegen: ITS.
- Smit, F., Driessen, G., & Doesborgh, J. (2004). *Opvattingen en wensen van allochtone ouders: tussen wens en werkelijkheid. Een inventarisatie van de verwachtingen en wensen van ouders ten aanzien van de basisschool en educatieve activiteiten in Rotterdam*. Nijmegen: ITS.
- Smit, F., Driessen, G., Vrieze, G., Kuijk, J. van, & Slegers, P. (2005). Opvoedings- en opvangactiviteiten van scholen in het primair en voortgezet onderwijs. Een inventarisatie van de stand van zaken met betrekking tot de relatie onderwijs-opvoeding-opvang in het Nederlandse onderwijs. In Onderwijsraad, *Onderwijs in thema's* (pp. 159-228). Den Haag: Onderwijsraad.
- Smit, F. (2006a). *Modernisering inspraak primair en voortgezet onderwijs. Wet medezeggenschap op scholen*. Den Haag: Sdu-uitgevers.
- Smit, F. (2006b). Een kauwgombal van een wet. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 30-34). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Smit, F., & Driessen, G. (2006). Ouders en scholen: partners in een multiculturele en multireligieuze samenleving. In C. Hermans (ed.), *Partnerschap als waardegemeenschap* (pp. 103-122). Budel: Damon.
- Smit, F., Vrieze, G., Kuijk, J. van, Hietbrink, M. (2006a). Leerlingenparticipatie in het voortgezet onderwijs: medezeggenschap van onderop is het antwoord. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 66-69). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Smit, F., Driessen, G. & Vroom, X., de (2006b). School en ouders moeten investeren in communicatie. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 82-85). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Smit, F. (2007). Spaghetti aan inspraakorganen. WMS biedt kansen voor nieuwe vormen van medezeggenschap. *MR magazine*, 23 jaargang, nr. 2, pp. 4-7.
- Smit, F. & R. Sluiter (2007). Solo of samenwerken? Nieuwe afspraken noodzakelijk over rol (G)MR en geledingen. *MR magazine*, 23 jaargang, nr. 6/7, pp. 7-9.
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007a). *Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en -participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen*. Nijmegen: ITS.
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Meijvogel, R. (2007b). *Brood en spelen. Conditie voor een optimale tussenschoolse opvang*. Nijmegen: ITS.
- Stekettee, M. Mak, J., Graaf, P. van der & Huygen, A. (2005). *Jeugdparticipatie: wat levert het op?* Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

- Vermeulen, B. & Smit, F. (1998). De veranderende positie van ouders in het primair en voortgezet onderwijs. *Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, mei, pp. 27-37.
- Vogels, R. (2002). *Ouders bij de les. Betrokkenheid van ouders bij de school van hun kind*. Den Haag: SCP.
- Vaartjes, J. (2007). Geef buitenstaanders van scholen plek in de MR *MR magazine*, 23, (1), 10-11.
- Vree, W. van (2006). Aangenaam zakelijk vergaderen op school. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 89-94). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Willemsen, G. (2006). Ongedeelde medezeggenschap gedeeld. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs. MR- stand van zaken 2006* (pp. 41-42). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Willemsen, G. (2007). Van WMO naar WMS. In F. Smit, A. Cluitmans-Souren, H. Jansen & C. van Vught (eds.), *Handboek Wet medezeggenschap op school* (pp. 1020, 1-17). Den Haag: Sdu uitgevers.
- Winter, M. de (2004). Opvoeden: waarden en waartoe. In R. Diekstra, M. van den Berg & J. Rigter (eds.), *Waardevolle of waardeloze samenleving? Over waarden, normen en gedrag in samenleving, opvoeding en onderwijs* (pp.175-186). Uithoorn: Karkater Uitgevers.
- Wissema, J., Bouts, W. & Rutgers, B. (1996). *Medezeggenschap op maat, van toetsende naar interactieve medezeggenschap*. Van Gorcum & Comb bv, Assen.
- Zoontjens (2004). Burgerschap en onderwijs. De school als leergemeenschap raakt belangen van ouders diep. *School & Medezeggenschap*, 20e jaargang, nr. 10, pp. 6-7.
- Zoontjens, P. (2006a). Medezeggenschap en lumpsum: meer ruimte in het primair onderwijs. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs MR- stand van zaken 2006* (pp. 51-53). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Zoontjens, P. (2006b). Ouders willen maatwerk. In: *MR magazine*, 22, (8/9), 14-15. Alphen aan den Rijn. Kluwer.
- Zoontjens, P. (2006c). In het funderend onderwijs moet medezeggenschap ongedeeld zijn. In F. Smit (ed.), *Surfen op de golven van medezeggenschap in het onderwijs MR- stand van zaken 2006* (pp. 34). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Zoontjens, P., Delnooz, H. & Vermeulen, B. (2006). *Governance in het openbaar onderwijs*. Tilburg: Schoordijk Instituut.
- Zoontjens, P. (2007a). Bureaucratisering is relatief. In: *MR magazine*, 23, (1), 12-13. Alphen aan den Rijn. Kluwer.
- Zoontjens, P. (2007b, in druk). Ouders, leerlingen en de school: van rechten naar plichten. In F. Smit (ed.), *Modernisering relatie ouders en school*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Bijlage 2 – Tabel hoofdstuk 3

Tabel 3.2 – Vergelijking scholen in de populatie en respons op enkele achtergrondkenmerken, naar schooltype (%), schoolgrootte (gemiddelden), regio(%), denominatie (%), en aantallen besturen, metingen mei en september 2007

		Populatie	Respons Meting mei 2007	Respons Meting september 2007
aantal scholen (%)	primair onderwijs	84	84	83
	voortgezet onderwijs	8	14	13
	expertisecentra	8	2	4
	totaal	100	100	100
schoolgrootte (gemiddelden)	primair onderwijs	224	230	237
	voortgezet onderwijs	1.98	1.525	1970
	expertisecentra	168	217	162
	totaal	312	345	381
regio (%)	Noord-Nederland	13	15	16
	Oost-Nederland	24	26	21
	West-Nederland	47	39	36
	Zuid-Nederland	16	20	27
denominatie (%)	protestants-christelijk	25	28	26
	katholiek	29	23	35
	openbaar	32	27	20
	overig bijzonder	14	22	19
aantallen besturen		1.974	940	510

Bijlage 3 – Tabellen naar achtergrondvariabelen hoofdstuk 4

Tabel 4.2 – Heeft het bestuur vóór 1 mei 2007 een voorstel voor een statuut en/of reglement(en) voorgelegd aan de (G)MR? naar denominatie, stedelijkheid en schoolgrootte (in %), meting mei 2007

		Statuut	Reglement(en)
naar denominatie (%)	Openbaar	60	66
	Protestants-Christelijk	66	69
	Rooms-Katholiek	74	78
	Overig bijzonder	68	67
	<i>Totaal</i>	<i>67</i>	<i>70</i>
naar stedelijkheid (%)	Zeer sterk stedelijk	68	72
	Sterk stedelijk	71	74
	Matig stedelijk	66	69
	Weinig stedelijk	63	68
	Niet-stedelijk	68	70
	<i>Totaal</i>	<i>67</i>	<i>71</i>
naar schoolgrootte (%)	kleine scholen	60	65
	gemiddelde scholen	70	73
	grote scholen	69	72
	<i>Totaal</i>	<i>67</i>	<i>70</i>

Tabel 4.4 – Wie zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van statuut en reglement(en)? Meer antwoorden mogelijk, naar stedelijkheid (in %), meting mei 2007

	Zeer sterk stedelijk (n=94)	Sterk stedelijk (n=188)	Matig stedelijk (n=196)	Weinig stedelijk (n=168)	Niet- stedelijk (n=124)	Totaal (n=870)
gehele (G)MR	60	72	71	73	74	71
oudergeleding van de (G)MR	15	9	9	9	7	9
leerlingengeleding van de (G)MR	3	-	1	-	1	3
personeelsgeleding van de (G)MR	20	12	11	13	14	13
andere betrokkenen,	31	41	38	32	36	36
geen overleg gevoerd met anderen	12	7	10	8	5	9

Tabel 4.10 – Heeft men knelpunten ervaren bij de invoering van de WMS? naar schooltype, denominatie, schoolgrootte en regio (in %), meting mei 2007

		ja (n=219)	nee (n=681)
		24	76
Bekend met Projectgroep WMS	ja	63	58
	nee	37	42
Denominatie	openbaar	33	27
	protestants-christelijk	17	23
	rooms-katholiek	25	30
	overig bijzonder	25	20
Schoolgrootte	klein	28	27
	middel	39	42
	groot	33	31
Regio	Noord-Nederland	17	14
	Oost-Nederland	22	25
	West-Nederland	44	35
	Zuid-Nederland	17	26

Bijlage 4 – Antwoorden open vragen hoofdstuk 4

Antwoorden geordend naar de frequentie waarin ze zijn genoemd door de respondenten.

Paragraaf 4.7: Redenen waarom volgens besturen/schoolleiders de GMR op 1 september niet heeft ingestemd met statuut en reglement(en), meting september 2007

- *Tijdpad was te krap*: tijdpad is niet gehaald, op de voorstellen van bestuur zijn wijzigingen voorgesteld, die zijn nog in behandeling, met name over de samenstelling van de GMR en het overhevelen van advies naar instemming.
- *Vaststelling vraagt (veel) meer tijd dan gedacht*: voorstellen worden nog bestudeerd, wordt nog besproken door de (G)MR, men is bezig wijzigingen in de tekst aan te brengen van het reglement en er is nog overleg over de voorstellen, de besluitvorming vraagt soms meer tijd, omdat MR'en geen zeggenschap kwijt willen raken aan andere inspraakorganen.
- *Groot aantal MR'en moeten instemmen*: procedure duurt soms (veel) langer, omdat voorstellen eerst in een klein comité zijn behandeld en zijn afgestemd tussen bestuur en GMR. Een voorbeeld: van de 28 scholen onder een bestuur heeft elke MR zijn mandaat afgegeven aan de GMR om namens iedere individuele MR over de door het bestuur voorgelegde voorstellen te onderhandelen. Vervolgens heeft er intensief overleg plaatsgevonden tussen de algemene directie, namens het bestuur, en de GMR over de wensen die er op tafel liggen.
- *Uitstel gevraagd*: men wenste meer tijd voor overleg met achterban en deskundigen, omdat de materie als lastig en ingewikkeld wordt ervaren. Er is meer tijd nodig om inzicht te krijgen wat de voorgenomen (bestuurlijke) fusie met een andere school betekent voor de inrichting van een GMR.
- *Deskundigen ingeschakeld*: deskundigen ingeschakeld in verband met geschilpunten tussen medezeggenschapsorganen en bestuur. Men wacht op beantwoording van vragen door deskundigen.

Tabel 4.9: Ervaren knelpunten door bestuurders/schoolleiders bij de invoering van de WMS, meting mei 2006

- *Weerstand tegen veranderingen*: (grote) weerstand tegen verandering bij (G)MR-leden: GMR-leden hoeven geen MR-lid meer te zijn en de kans om van een vertegenwoordiging van alle scholen naar een kleiner gekozen GMR te gaan, heeft voor commotie gezorgd in de geledingen van de (G)MR. De omslag in denken is nog niet echt 'bovenschools', nog geen vertrouwen in vertegenwoordiging door een andere school. De invoering van de WMS wordt soms als extra werk beschouwd en het is wennen aan de nieuwe situatie, omdat oude bestuursvormen en oude culturen moeilijk passen bij vernieuwde medezeggenschap. De invoering van de WMS is één van de vele ver-

anderingen in het onderwijs waardoor besturen/directies niet echt voluit willen meewerken. MR'en werken soms zeer traag mee bij de invoering van de WMS, omdat de materie tamelijk complex is en het nu goed loopt met de medezeggenschap. De MR gaat soms nogal terughoudend om met de WMS, omdat men nog onvoldoende op de hoogte is van de nieuwe kansen en mogelijkheden die de wet biedt. De GMR staat bij een aantal instellingen nogal ver van de school af. De initiatieven die deze GMR'en nemen wekken soms weerstand op, mede door de 'hoogdravende' taal die ze hanteren. Besturen signaleren soms achterdocht bij de GMR wat betreft de bedoelingen van de wetgever met de WMS. De invoering van een GMR wordt vaak als volkomen overbodig en als extra werkbelasting ervaren voor besturen met maar twee scholen.

- *Vele keuzemogelijkheden van de WMS*: de WMS wordt als te ingewikkeld en te detailistisch ervaren. De wet gaat er vanuit dat een BRINnummer en een school synoniemen zijn. Dat mag formeel zo zijn voor de overheid, in praktijk is het soms anders. BRINnummers vallen niet altijd samen met scholen/locaties, vandaar dat soms gekunstelde constructies nodig zijn om voor delen van scholen/locaties om een MR in te stellen. Men kan dan niet volstaan met deelraden. De WMS wordt nogal eens als zware kost ervaren, omdat er zoveel keuzemogelijkheden zijn. Bepalingen vindt men soms onlogisch, zoals de (rigide) bepaling dat het aantal ouders/leerlingen en personeel in de MR aan elkaar gelijk dient te zijn.
- *Praktijk van invoering*: De invoering van de WMS valt soms samen met een wijziging van de organisatiestructuur van de school. Omdat de medezeggenschapsstructuur op de nieuwe organisatiestructuur moet aansluiten geeft dit complicaties. De omvang van de GMR is soms aanmerkelijk toegenomen. Een genoemd knelpunt is de combinatie van PO/WEC/VO en leerling-/oudervertegenwoordiging vanwege de 'clustervierpopulatie'. Genoemd wordt ook de beperking om één GMR te hebben voor PO, VO en SO.
- *Tijdsdruk en extra belasting*: Kost veel tijd om 'netjes' voorstellen te maken. Er bestond onduidelijkheid over koppeling GMR - MR en het loslaten hiervan. Het krappe tijdsplan: vijf maanden voor een bestuur om met voorstellen te komen en de (G)MR, die amper tijd heeft om het te bespreken i.v.m. mei- en zomervakantie. De termijn om nieuwe zaken als themaraden te overwegen was te kort. Veel te veel nieuwe wetgeving in het primair onderwijs leidde tot behandeling van WMS als bijzaak. De invoering van lumpsum, voor-, tussen- en naschoolse opvang, verzelfstandiging van openbaar onderwijs, competentieontwikkeling werkplek, de ontwikkeling van een schoolplan, schoolgids en de tijd die we moesten besteden aan inspectierapporten leidde er toe dat we de invoering van de WMS op een laag pitje hebben gezet. Voor een relatief kleine school is de invoering van de WMS een hele klus. De WMS geeft weinig (verdiepings)tijd, veel intern overleg over concept-statuuut en /reglement nodig tussen GMR en MR, daarnaast was ook nog afstemming nodig tussen MR en deelraden.

- *Niet goed functioneren (G)MR:* (G)MR is te weinig betrokken, (G)MR leden missen kennis van zaken, interne problemen bij de (G)MR, in korte tijd moet er heel veel geregeld worden. De impact van veranderingen wordt niet door alle betrokkenen juist ingeschat. Het verschil in niveau van sommige ouders in de GMR en de personeelsleden blijft een lastig punt.
- *Geringe motivatie (G)MR-leden:* je kunt als bestuur en als management wel veel waarde aan inspraak en medezeggenschap hechten en dienovereenkomstig handelen, maar wanneer dit door de geledingen (G)MR niet zo wordt opgepakt, blijft het trekken aan een dood paard. Slecht functionerende GMR stagneert het invoeringsproces.
- *Materie te ingewikkeld voor ouders en leerlingen;* Niet op elke school lukt het om ouders en leerlingen goed bij de invoering van de WMS te betrekken, omdat de materie te ingewikkeld is, het de gemiddelde ouder niet interesseert. Het is veel werk en het is onduidelijk wat de concrete verbeteringen inhouden.
- *‘Ruis’ in informatievoorziening van de Projectgroep:* te laat beschikbaar zijn van voorbeeldstatuut en voorbeeldreglementen en te weinig op de hoogte gehouden van de plannen van de gemeente. Storende fouten in de aangereikte modellen en slechte informatie naar (G)MR-leden gaf wrevels. Het (landelijk) model werd in april nog gewijzigd; pas toen kwam er een apart model voor MR en GMR. Veel dubbelingen tussen statuut en reglement. De definitieve wettekst was veel te laat beschikbaar, de tijdspanne was te kort voor goede invoering WMS.

Tabel 4.17: Suggesties van besturen/schoolleiders voor verbetering van het contact met de Projectgroep WMS, meting mei 2007⁵

- *Kwaliteit van de website:* sneller en overzichtelijker op de website plaatsen van voorbeelden van statuten en reglementen zonder hinderlijke inlogcodes en wachtwoorden.
- *Interactie met Projectgroep:* zo snel als mogelijk (telefonisch en via de mail) reageren op vragen.
- *Voortbestaan Projectgroep:* meer bekendheid geven van het functioneren van de Projectgroep ten behoeve van nieuwe leden van inspraakorganen.

5 Onderzoeksbevindingen hebben inmiddels geleid tot verbeteringen van de kwaliteit van de website, de interactie tussen Projectgroep WMS en bestuurders en het vergroten van de naamsbekendheid van de Projectgroep ten behoeve van nieuwe leden van inspraakorganen.

Tabel 4.18: Genoemde onderwerpen door besturen/schoolleiders waarover men in de toekomst geïnformeerd zou willen worden door de Projectgroep WMS, meting september 2007

- *Wet- en regelgeving*: uitleg over wet- en regelgeving en in het bijzonder welke mogelijkheden de WMS biedt: o.a: hoe met advies en instemming om te gaan, organiseren van verkiezingen, omgaan met geschillen en jurisprudentie.
- *Voorbeeldreglementen*: behoefte aan voorbeeldreglementen en formats voor nieuwe inspraakorganen (bijvoorbeeld voor themaraden).
- *Nieuwe ontwikkelingen*: op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen die van belang zijn voor de praktijk van de medezeggenschap via de website, capita selecta, via email, nieuwsbrief en via bulletins.
- *Basiskennis voor (nieuwe) (G)MR-leden*: informatie over welke (basis)kennis (G)MR-leden dienen te beschikken, hoe optimaliseren functioneren (G)MR, hoe met praktische problemen om te gaan, hoe een huishoudelijk reglement op te stellen, hoe gebruik te maken van initiatiefrecht en werkwijzen GMR.
- *Voorlichtingsactiviteiten op locatie*: Met name als er wisselingen in de samenstelling van de (G)MR heeft plaatsgevonden, is er behoefte aan voorlichting.
- *Uitwisselen ervaringen/casuïstiek*: behoefte aan (goede) praktijkervaringen functioneren WMS.
- *Scholingsactiviteiten*: kwaliteitscriteria scholing voor (G)MR-en.

Bijlage 5 – Antwoorden open vragen hoofdstuk 5

Antwoorden geordend naar de frequentie waarin ze zijn genoemd door de respondenten.

Tabel 5.4: Andere redenen volgens (G)MR-leden waarom het bestuur geen statuut of reglement(en) heeft voorgelegd aan de (G)MR, meting mei 2007

- *Reorganisaties en fusieperikelen:* wegens reorganisaties en fusies is de invoering verschoven naar 2008. Door op handen zijnde fusie gaat men door met de oude reglementen tot na de fusie. Veelal buigen werkgroepen bestaande uit een externe deskundige, ouders, personeel en bestuur/directie zich gezamenlijk over de aanpassingen van de medezeggenschapsstructuur. Deze werkgroepen hebben hun taak nog niet afgerond.
- *Onvoldoende kennis/deskundigen ingeschakeld:* voorstel voor een reglement kwam pas na aandringen van de (G)MR. Bestuur was niet altijd op de hoogte dat er ook een statuut gezonden moest worden. Er is sinds kort een gezamenlijk denkproces gestart en het wachten is nu op bestuur die het op papier zet. Eerst een scholingscursus gevolgd, omdat er te weinig kennis was bij directie en GMR. Vervolgens zijn samen met bestuur en GMR diverse overlegbijeenkomsten belegd met specialisten vanuit de besturenorganisatie.
- *Werkgroep ingesteld/in behandeling:* vanuit de GMR is eerst een werkgroep opgestart (waar ook directieleden zitting in hebben) die de WMS is gaan bestuderen en met voorstellen zou komen. Soms heeft de werkgroep bijeenkomsten belegd voor alle MR'en van de betrokken scholen waar een deskundige de mogelijkheden van de wet heeft uitgelegd. Dit kostte meer tijd.
- *Initiatief bij GMR neergelegd:* het bestuur heeft aan de GMR gevraagd een voorstel te formuleren. GMR heeft taken van het bestuur overgenomen (dit was in het verleden doorgaans ook het geval). Soms was onduidelijk of het bestuur of de GMR het initiatief zou nemen. De GMR heeft uiteindelijk het voortouw genomen.
- *Initiatief bij MR neergelegd:* MR heeft initiatief genomen. Het bestuur vond dat we eerst moesten nadenken over eventuele deelraden. Zij wilde niet eerst een document opstellen en dan daarna weer veranderen. Bestuur moet ons voorstel nog goedkeuren.
- *Geen prioriteit/tijdgebrek bij bestuur:* bestuur verzuimt haar plicht omdat het te veel andere 'belangrijke' zaken aan het hoofd heeft. 'Gemakzucht' bij het bestuur leidt er toe dat (G)MR pas na de zomervakantie een statuut en reglement(en) kon verwachten.
- *Onvoldoende informatieverstrekking bestuur:* we weten van niets, bestuur houdt ons niet op de hoogte, bestuur is wellicht niet helemaal klaar met het één en ander. De communicatie loopt hierover niet soepel. Voorstellen liggen soms nog ter goedkeuring bij bestuur nadat ze in de GMR zijn besproken, zonder dat data zijn vastgesteld wanneer het bestuur een besluit neemt.

- *Verskil van mening binnen en tussen (G)MR en bestuur:* verschillen van inzichten hebben tot vertraging geleid.

Tabel 5.4 Andere genoemde redenen door (G)MR-leden waarom het bestuur geen statuut en/of reglementen heeft voorgelegd, meting september 2007

- *(G)MR heeft zelf reglement en statuten opgesteld:* bestuur functioneert op afstand en (G)MR heeft zelf reglement en statuut opgesteld.
- *Willen nog extern advies inwinnen:* GMR en bestuur hebben contacten met een externe deskundige en binnenkort gaan we samen een op maat geschreven statuut en reglement opstellen.
- *Zijn nog met elkaar in gesprek:* er is een begin gemaakt: een ‘basisstatuut’ opgesteld, maar dat is nog niet uitgewerkt, er zijn verschillende reglementen, men is het er nog niet over eens welk reglement zal gelden, er moet gezamenlijk overleg gepland worden met betrekking tot overdracht van bevoegdheden van MR naar GMR.
- *Heeft voor bestuur geen prioriteit:* door fusies en reorganisaties is het op de lange baan geschoven en heeft de GMR zelf het statuut en de reglementen opgesteld.

Tabel 5.6 Andere betrokkenen volgens (G)MR-leden bij de beoordeling van statuut en reglement(en), meting september 2007

- *Werkgroep WMS opgericht:* waarin zitting hebben GMR-leden, schooldirecties, centrale directies, rectoren, teams van betrokken scholen.
- *Achterban van (G)MR en adviseurs van onderwijsorganisaties:* vertegenwoordigers van deelraden, coördinatoren en leden beleidsvergadering, commissies vanuit MR en GMR, afvaardiging van MR’ en en afgevaardigden uit alle geledingen, adviseurs van (colleges van) besturen en commissies vanuit GMR, ouderorganisaties, personeels- en besturenorganisaties.

Tabel 5.10 - Ervaren knelpunten door (G)MR-leden bij de invoering WMS, meting mei 2007

Ervaren knelpunten bij de invoering van de WMS:

- *Tijdsdruk:* overlegmomenten zijn nauwelijks te plannen. Gigantische hoeveelheid werk die op een (G)MR afkomt, maakt het haast onmogelijk om te voldoen om vóór 1 september 2007 met een nieuw statuut en reglementen te komen. Wanneer het boven-schoolse bestuur naast de WMS een aantal zeer intensieve projecten om handen heeft (schaalvergroting en verzelfstandiging), is de invoering van de WMS wel erg veel werk in korte tijd. Wegens te late aanlevering van statuten/reglementen door bestuur zijn (G)MR’ en in tijdnood gekomen. Voor ouders speelt mee dat ze zich ‘vrijwilligers’ voelen die het naast hun dagelijkse activiteiten de medezeggenschap er bij doen.

Daarnaast kunnen andere ‘grote’ operaties als fusies, invoering lumpsum en organisatie van verkiezingen veel tijd vragen. Onvoldoende facilitering, slechte interne communicatie, en onderschatting van de impact van de veranderingen zorgt er voor dat de WMS nog niet merkbaar is ingevoerd.

- *Startproblemen en weerstand tegen verandering:* de invoering komt vanuit de (G)MR en niet vanuit directies of besturen die er moeite mee hebben dat de (G)MR zelf meer initiatieven onderneemt. Het bestuur zal op een andere manier moeten werken en dat gaat niet geheel zonder problemen. De knelpunten liggen vaak in de communicatie met directies en besturen over de veranderingsprocessen.
- *Kwaliteit van bestuur:* besturen hebben een afwachtende houding aangenomen om met voorstellen te komen. Besturen en directies waren niet goed op de hoogte van de nieuwe wetgeving en gaven de (G)MR niet (op de tijd) de juiste informatie.
- *Kwaliteit functioneren (nieuwe) GMR:* veel onduidelijkheid wat betreft de vertegenwoordiging van de scholen binnen de GMR en het overhevelen van bevoegdheden.
- *Kwaliteit WMS:* men vindt het doorgaans nogal complex wat er is veranderd met betrekking tot de wetgeving. Het ‘cafetariamodel’ van de WMS geeft veel mogelijkheden, maar ook veel meer onzekerheden. Binnen de ingewikkelde regelgeving van de WMS mist men de vertrouwde termen als ouderraad en leerlingenraad. Men heeft het gevoel te weinig tijd te hebben gehad om de WMS goed te bestuderen en zit men met nog veel basisvragen over bijvoorbeeld wie precies bepaalt wat in de GMR of de MR behandelt dient te worden. Men heeft de WMS nog niet in de vingers. (G)MR’ën hebben niet het idee dat de WMS hen helpt makkelijker en effectiever te functioneren. De WMS wordt (nog) als een obstakel gezien om inspraak een nieuwe impuls te geven op scholen.

Tabel 5.16 – Gewenste informatie bij (G)MR-leden van Projectgroep WMS, september 2007

- *Praktisch toepasbare informatie hoe de WMS te interpreteren:* behoefte aan toelichting, advies en voorbeelden over het opzetten van een (G)MR, de invulling en interpretatie van onduidelijkheden, vage zaken en ‘twijfelgevallen’ van de regelgeving in de WMS, wat precies de rechten en plichten zijn, wat belangrijk is voor het optimaal functioneren van de (G)MR. Concreet: we willen aanwijzingen hoe de theorie in de praktijk toe te passen.
- *Informatie om minder afhankelijk van het bestuur te kunnen opereren:* aanwijzingen waar we op moeten letten in overlegsituaties met bestuur, praktijkvoorbeelden wat betreft het omgaan met onduidelijkheden in overleg met het bestuurjaarplannen/verslagen.
- *Hoe gewenste aanpassingen van statuut/reglementen te realiseren:* behoefte aan steun bij aanpassingen van statuut/reglementen.

- *Informatie om als (G)MR beter te kunnen functioneren*: de betekenis van de inspraakmogelijkheden, beoordelen van begrotingen, opstellen van een activiteitenplan met een bijbehorende financiële paragraaf, verbeteren van de communicatie met de achterbannen, beoordelen van scholingscursussen, attenderen op belangrijke nieuwe regelingen.
- *Informatie over nieuwe ontwikkelingen*: behoefte aan informatie over de stand van zaken en nieuwe ontwikkelingen.

Tabel 5.17: Suggesties van (G)MR-leden ter verbetering contact met Projectgroep WMS, meting mei 2007⁶

- *Aard van de informatieverstrekking*: graag een meer persoonlijke benadering, indien nodig ook telefonisch advies geven naar aanleiding van de gestelde vragen, stimuleren van inhoudelijke discussies over belangrijke thema's, op de website veel gestelde vragen aan de orde stellen en zonodig voorlichting op locatie (blijven) geven, organiseren van interessante bijeenkomsten.
- *Kwaliteit aanbod*: duidelijker aangeven wat de visie is van de projectgroep, wat de toegevoegde waarde is van de informatie voor de GMR'en en besturen. Duidelijker aangeven wat het cursusaanbod is, geen foldertjes, maar een structurele handreikingen wat wel en niet mag volgens de WMS.
- *Taalgebruik*: de taal in de brieven nog 'eenvoudiger', meer praktijk gericht. De voorlichtingen voor leerlingen begrijpelijker maken.

6 Suggesties hebben inmiddels geleid tot verbeteringen in de communicatie tussen Projectgroep WMS en het onderwijsveld.